

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 คำนำ

การหารูปแบบของโครงสร้างเปลือกบางมีเป้าหมายในการลดพลังงานความเครียดที่เกิดจากโมเมนต์ดัด ดังนั้นรูปแบบโครงสร้างที่ได้จึงสามารถรับหน่วยแรงที่เกิดขึ้นในระนาบได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถต้านทานโมเมนต์ดัดและแรงเฉือนนอกระนาบได้ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างมีความหนาที่น้อยมากเมื่อเทียบกับมิติอื่น การหารูปแบบของโครงสร้างเปลือกบางทำได้สองวิธีได้แก่ แบบจำลองการแขวน (hanging models) หารูปแบบของโครงสร้างเปลือกบางที่มีหน่วยแรงอัดกระทำเท่านั้น (Isler, 1994) แบบจำลองผิวฟองสบู่ (soap film analogy) หารูปแบบของโครงสร้างเปลือกบางชนิดผ้าใบรับแรงดึง (Otto, 1967)

การวิเคราะห์โครงสร้างเปลือกบางในการศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์เชิงกลศาสตร์ต่อเนื่องในระนาบพื้นผิวโดยกำหนดให้ความหนาของโครงสร้างคงที่ และกำหนดค่าหน่วยแรงเริ่มต้นโดยกำหนดเงื่อนไขขอบเขตของโครงสร้าง การวิเคราะห์โครงสร้างเป็นการวิเคราะห์แบบไม่เชิงเส้นทางเรขาคณิตโดยพิจารณาให้ความเครียดที่เกิดขึ้นมีค่าน้อยและพิจารณาผลกระทบจากการหมุนของชิ้นส่วนบนพื้นฐานของหน่วยแรงไฟโปลาเคอร์ชอฟลำดับสองและความเครียดกรีน-ลากรองจ์ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงและความเครียดอาศัยแบบจำลองวัสดุแบบเซนติวีแนนท์-เคอร์ชอฟ โดยที่วัสดุมีคุณสมบัติยืดหยุ่นเชิงเส้นและเชิงฉาก การแก้ปัญหาหาระบบสมการไม่เชิงเส้นอาศัยการประมาณแบบเชิงเส้นโดยการคำนวณซ้ำแบบนิวตัน-ราฟสัน

การหาแบบตัดที่เหมาะสมที่สุดของโครงสร้างเปลือกบางในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การหาพิกัดของแบบตัดที่อยู่ในระนาบสองมิติ และ 2) การหาแบบตัดที่ทำให้เกิดค่าหน่วยแรงเป้าหมายโดยใช้พิกัดในข้อแรกเพื่อหาแบบตัดที่เหมาะสมที่สุดที่ทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนของหน่วยแรงเป้าหมายน้อยที่สุด

2.2 กลศาสตร์ต่อเนื่องแบบไม่เชิงเส้น

การวิเคราะห์โครงสร้างในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์แบบไม่เชิงเส้น โดยการกระจัดที่เกิดขึ้นมีค่ามาก ดังนั้นการอ้างอิงตำแหน่งในระบบพิกัดจึงมีความสำคัญ ค่าหน่วยแรงและความเครียดจึงคำนวณโดยอ้างอิงจากตำแหน่งเริ่มต้นและตำแหน่งปัจจุบัน

2.2.1 เกรเดียนต์การเสียรูป

รูปที่ 2.1 แสดงการกระจัดและการเสียรูปของชิ้นส่วนโครงสร้างเปลือกบางซึ่งมีความหนาคงที่ โดยที่เวกเตอร์ $\mathbf{X}$ แสดงตำแหน่งเริ่มต้น P ที่เวลา $t=0$ และ $\mathbf{x}$ แสดงตำแหน่งปัจจุบัน p ที่เวลา $t=t$ ตามลำดับ ความสัมพันธ์ของการเคลื่อนที่ของตำแหน่งเริ่มต้นและตำแหน่งปัจจุบันแสดงได้ดังสมการ

$$\mathbf{x} = \Phi(\mathbf{X}, t) \tag{2.1}$$

โดยที่ Φ แทนการส่ง (mapping) เซึ่งการเสียรูปจากตำแหน่งเริ่มต้นไปยังตำแหน่งปัจจุบัน

พิจารณาค่าแห่ง Q_1 และ Q_2 ในพิกัดเริ่มต้นซึ่งสามารถเขียนความสัมพันธ์กับตำแหน่ง P ในรูปเวกเตอร์ได้ดังสมการ

$$d\mathbf{X}_1 = \mathbf{X}_{Q_1} - \mathbf{X}_P; \quad d\mathbf{X}_2 = \mathbf{X}_{Q_2} - \mathbf{X}_P \tag{2.2}$$

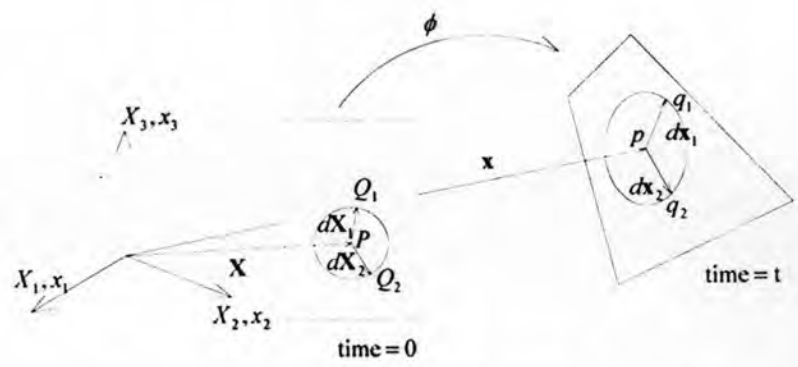
ภายหลังการเสียรูป ตำแหน่ง P Q_1 และ Q_2 จะเปลี่ยนตำแหน่งเป็น p q_1 และ q_2 ตามลำดับโดยสามารถแสดงได้ดังสมการ

$$d\mathbf{x}_1 = \mathbf{x}_{q_1} - \mathbf{x}_p = \phi(\mathbf{X}_P + d\mathbf{X}_1, t) - \phi(\mathbf{X}_P, t) \tag{2.3}$$

$$d\mathbf{x}_2 = \mathbf{x}_{q_2} - \mathbf{x}_p = \phi(\mathbf{X}_P + d\mathbf{X}_2, t) - \phi(\mathbf{X}_P, t) \tag{2.4}$$

กำหนดให้เกรเดียนต์การเสียรูป (deformation gradient) แสดงได้ดังสมการ

$$\mathbf{F} = \frac{\partial \mathbf{x}}{\partial \mathbf{X}} \tag{2.5}$$

รูปที่ 2.1 การกระจัดและการเสียรูปของชิ้นส่วนโครงสร้างเปลือกบาง

โดยสามารถเขียนในรูปเมตริกซ์ได้ดังสมการ

$${}'_0\mathbf{F} = \begin{bmatrix} \frac{\partial'x_1}{\partial^0x_1} & \frac{\partial'x_1}{\partial^0x_2} & \frac{\partial'x_1}{\partial^0x_3} \\ \frac{\partial'x_2}{\partial^0x_1} & \frac{\partial'x_2}{\partial^0x_2} & \frac{\partial'x_2}{\partial^0x_3} \\ \frac{\partial'x_3}{\partial^0x_1} & \frac{\partial'x_3}{\partial^0x_2} & \frac{\partial'x_3}{\partial^0x_3} \end{bmatrix} \quad (2.6)$$

โดยที่ $'x_1$, $'x_2$ และ $'x_3$ แทนค่าตำแหน่งในพิกัด x_1 , x_2 และ x_3 ที่เวลา $t = t$; ${}^0x_1$, ${}^0x_2$ และ ${}^0x_3$ แทนค่าตำแหน่งในพิกัด X_1 , X_2 และ X_3 ที่เวลา $t = 0$

2.2.2 ความเครียด

โดยทั่วไประดับการเสียรูปสามารถพิจารณาจากผลต่างระหว่างผลคูณเชิงสเกลาร์ $d\mathbf{X}_1 \cdot d\mathbf{X}_2$ และ $dx_1 \cdot dx_2$ ซึ่งประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงขนาด (การยืดหด) และการเปลี่ยนแปลงมุมระหว่างเวกเตอร์ทั้งสอง พิจารณาสมการที่ (2.5) สามารถแสดงเวกเตอร์ dx_1 และ dx_2 ในรูปของเวกเตอร์ $d\mathbf{X}_1$ และ $d\mathbf{X}_2$ ได้ดังสมการ

$$dx_1 = \mathbf{F}d\mathbf{X}_1; \quad dx_2 = \mathbf{F}d\mathbf{X}_2 \quad (2.7)$$

ผลคูณเชิงสเกลาร์ของเวกเตอร์ dx_1 และ dx_2 สามารถแสดงในรูปของ $d\mathbf{X}_1$ และ $d\mathbf{X}_2$ ได้ดังสมการ

$$dx_1 \cdot dx_2 = d\mathbf{X}_1 \cdot \mathbf{C}d\mathbf{X}_2 \quad (2.8)$$

โดยที่ $\mathbf{C}$ แสดงเทนเซอร์การเสียรูปของโคชี-กรีนทางขวา (right Cauchy-Green deformation tensor) ซึ่งสามารถแสดงในรูปของเกรเดียนต์การเสียรูปได้ดังสมการ

$$\mathbf{C} = \mathbf{F}^T \mathbf{F} \quad (2.9)$$

ความเครียดกรีน-ลากรองจ์ (Green-Lagrangian strain) สามารถคำนวณจากการเปลี่ยนแปลงเชิงเรขาคณิตของเวกเตอร์ได้ดังสมการ (Javier และ Richard, 1997)

$$\frac{1}{2}(dx_1 \cdot dx_2 - d\mathbf{X}_1 \cdot d\mathbf{X}_2) = d\mathbf{X}_1 \cdot \boldsymbol{\varepsilon} dx_2 \quad (2.10)$$

โดยสามารถเขียนความเครียดกรีน-ลากรองจ์ได้ดังสมการ

$${}'_0\boldsymbol{\varepsilon} = \frac{1}{2}({}'_0\mathbf{F}^T {}'_0\mathbf{F} - \mathbf{I}) \quad (2.11)$$

โดยที่ ${}'_0\boldsymbol{\varepsilon}$ แทนเทนเซอร์ความเครียดกรีน-ลากรองจ์ที่โครงแบบปัจจุบันเทียบกับโครงแบบเริ่มต้น; ${}'_0\mathbf{F}$ แทนเทนเซอร์เกรเดียนต์การเสียรูปที่โครงแบบปัจจุบันเทียบกับโครงแบบเริ่มต้น; และ $\mathbf{I}$ แทนเมตริกซ์เอกลักษณ์

สมการที่ (2.11) สามารถเขียนในรูปสัญกรณ์ดัชนี (index notation) ได้ดังสมการ

$${}'_0\varepsilon_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial' x_k}{\partial^0 x_i} \frac{\partial' x_k}{\partial^0 x_j} - \delta_{ij} \right) \quad (2.12)$$

โดยที่ δ_{ij} แทนค่าโคโรเนคเคอร์เดลต้า (kronecker delta) ซึ่งกำหนดให้ $\delta_{ij} = 1$ เมื่อ $i = j$ และ $\delta_{ij} = 0$ เมื่อ $i \neq j$ ในขณะที่ $i = 1, 2, 3$ และ $j = 1, 2, 3$

พิจารณาตำแหน่ง P ในรูปที่ 2.1 ที่เวลา $t = 0$ ซึ่งเปลี่ยนไปยังตำแหน่ง p ที่เวลา $t = t$ สามารถเขียนสมการในรูปของการกระจัดได้ดังนี้

$${}'_x_i = {}^0x_i + {}'u_i \quad (2.13)$$

โดยที่ $'u_i$ แทนค่าการกระจัดจากเวลา $t = 0$ ไปยังเวลา $t = t$ เมื่อ $i = 1, 2, 3$

จากสมการที่ (2.12) และ (2.13) สามารถเขียนสมการความเครียดในรูปของการกระจัดได้ดังนี้

$${}'_0\varepsilon_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial' u_i}{\partial^0 x_j} + \frac{\partial' u_j}{\partial^0 x_i} + \frac{\partial' u_k}{\partial^0 x_i} \frac{\partial' u_k}{\partial^0 x_j} \right) \quad (2.14)$$

สมการที่ (2.14) สามารถกระจายให้อยู่ในรูปของการกระจัด ได้ดังสมการ

$${}'_0\varepsilon_{11} = \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_1} + \frac{1}{2} \left[\left(\frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_1} \right)^2 + \left(\frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_1} \right)^2 + \left(\frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_1} \right)^2 \right] \quad (2.15)$$

$${}'_0\varepsilon_{22} = \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_2} + \frac{1}{2} \left[\left(\frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_2} \right)^2 + \left(\frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_2} \right)^2 + \left(\frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_2} \right)^2 \right] \quad (2.16)$$

$${}'_0\varepsilon_{33} = \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_3} + \frac{1}{2} \left[\left(\frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_3} \right)^2 + \left(\frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_3} \right)^2 + \left(\frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_3} \right)^2 \right] \quad (2.17)$$

$$2'_0\varepsilon_{12} = \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_1} + \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_1} \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_2} \quad (2.18)$$

$$2'_0\varepsilon_{23} = \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_3} + \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_3} + \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_2} \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_3} + \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_2} \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_3} \quad (2.19)$$

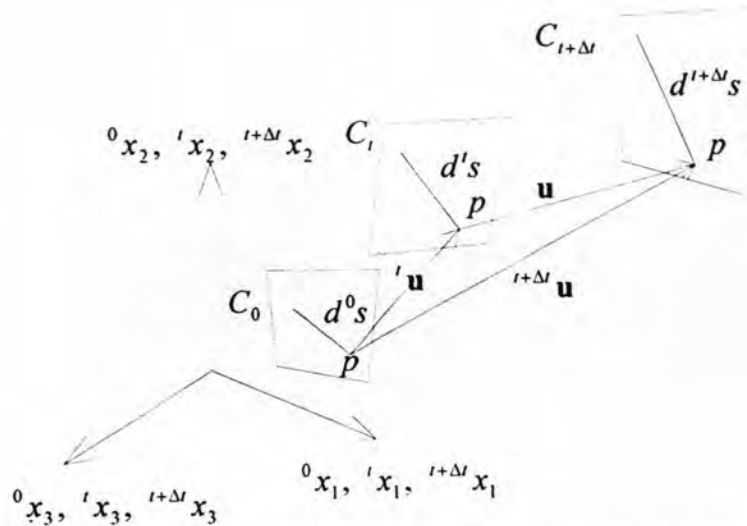
$$2'_0\varepsilon_{31} = \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_1} + \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_3} + \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_3} \frac{\partial' u_1}{\partial^0 x_1} + \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_3} \frac{\partial' u_2}{\partial^0 x_1} + \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_3} \frac{\partial' u_3}{\partial^0 x_1} \quad (2.20)$$

$${}'_0\varepsilon_{12} = {}'_0\varepsilon_{21} \quad {}'_0\varepsilon_{32} = {}'_0\varepsilon_{23} \quad {}'_0\varepsilon_{13} = {}'_0\varepsilon_{31} \quad (2.21)$$

โดยที่ u_1 , u_2 และ u_3 แทนค่าการกระจัดในแนวแกน x_1 , x_2 และ x_3 ตามลำดับ

พิจารณารูปที่ 2.2 ซึ่งแสดงโครงแบบ (configuration) ของชิ้นส่วนโครงสร้างที่แตกต่างกันได้แก่ โครงแบบเริ่มต้น C_0 , โครงแบบปัจจุบัน C_t และโครงแบบเพิ่มขึ้นเวลา $C_{t+\Delta t}$ โดยที่ความสัมพันธ์ของการกระจัดในแต่ละโครงแบบสามารถแสดงได้ดังสมการ

$$u_i = {}^{t+\Delta t}u_i - {}^t u_i \quad (2.22)$$

รูปที่ 2.2 การเคลื่อนที่ของวัตถุในสถานะต่างๆ

โดยที่ ${}^{i+\Delta}u_i$, แทนค่าการกระจัดที่ตำแหน่งโครงแบบ $C_{i+\Delta}$; ${}^i u_i$, แทนค่าการกระจัดที่ตำแหน่งโครงแบบ C_i ; และ u_i , แทนค่าการกระจัดที่เพิ่มขึ้นจากโครงแบบปัจจุบัน เมื่อ $i=1, 2, 3$

ในทำนองเดียวกันสามารถเขียนความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดที่ถูกเพิ่มขึ้นจากโครงแบบปัจจุบันได้ดังสมการ

$${}^0 \varepsilon_{ij} = {}^{i+\Delta} \varepsilon_{ij} - {}^i \varepsilon_{ij} \quad (2.23)$$

โดยที่ ${}^{i+\Delta} \varepsilon_{ij}$, แทนค่าความเครียดที่ตำแหน่งโครงแบบเพิ่มขึ้นเวลา $C_{i+\Delta}$; ${}^i \varepsilon_{ij}$, แทนค่าความเครียดที่ตำแหน่งโครงแบบปัจจุบัน C_i ; และ ${}^0 \varepsilon_{ij}$, แทนค่าความเครียดที่เพิ่มขึ้นจากโครงแบบปัจจุบัน C_i เทียบกับโครงแบบเริ่มต้น C_0

เมื่อ $i=1, 2, 3$ และ $j=1, 2, 3$

เมื่อแทนสมการที่ (2.14) ลงในสมการที่ (2.23) และอาศัยนิยามของ u_i ในสมการที่ (2.22) สามารถเขียนสมการความเครียดที่เพิ่มขึ้นจากโครงแบบปัจจุบันในรูปของการกระจัดได้ดังสมการ

$${}^0 \varepsilon_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial u_i}{\partial^0 x_j} + \frac{\partial u_j}{\partial^0 x_i} + \frac{\partial {}^i u_k}{\partial^0 x_i} \frac{\partial u_k}{\partial^0 x_j} + \frac{\partial {}^i u_k}{\partial^0 x_j} \frac{\partial u_k}{\partial^0 x_i} + \frac{\partial u_k}{\partial^0 x_i} \frac{\partial u_k}{\partial^0 x_j} \right) \quad (2.24)$$

2.2.3 หน่วยแรง สมดุล และงานเสมือน

โดยทั่วไปการคำนวณหน่วยแรงอาศัยการอ้างอิงโครงแบบปัจจุบัน C_i , ซึ่งเรียกหน่วยแรงดังกล่าวว่าหน่วยแรงโคชี ในการวิเคราะห์แบบเชิงเส้นซึ่งพิจารณาให้ความแตกต่างระหว่างโครงแบบปัจจุบันและโครงแบบเริ่มต้นมีค่าน้อย การคำนวณหน่วยแรงโดยอ้างอิงโครงแบบปัจจุบันจึงสามารถใช้แทนกันได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับปัญหาการกระจัดสูงนั้นมีความแตกต่างระหว่างโครงแบบปัจจุบันและโครงแบบ

เริ่มต้นมาก ดังนั้นการใช้ค่าหน่วยแรงโคชีจึงไม่เหมาะสมและต้องอาศัยหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สองซึ่งอ้างอิงจากโครงสร้างเริ่มต้นเพื่อให้สอดคล้องกับความเครียดกรีน-ลากรองจ์

2.2.3.1 หน่วยแรงโคชี

พิจารณาพื้นที่ Δa ของชิ้นส่วนโครงสร้าง ซึ่งมีเวกเตอร์หนึ่งหน่วยตั้งฉาก $\mathbf{n}$ และมีแรงลัพธ์ $\Delta \mathbf{p}$ กระทำ จะสามารถเขียนเวกเตอร์หน่วยแรง (traction) $\mathbf{t}$ ที่สัมพันธ์กับเวกเตอร์ $\mathbf{n}$ ได้ดังสมการ

$$\mathbf{t}_n = \lim_{\Delta a \rightarrow 0} \frac{\Delta \mathbf{p}}{\Delta a} = \frac{d\mathbf{p}}{da} \quad (2.24)$$

เมื่อพิจารณารูปที่ 2.3 โดยกำหนดให้ $\mathbf{e}_1$, $\mathbf{e}_2$ และ $\mathbf{e}_3$ แทนเวกเตอร์หนึ่งหน่วยในทิศทาง x_1 , x_2 และ x_3 ตามลำดับ จะสามารถเขียนสมาชิกของเวกเตอร์หน่วยแรงที่สัมพันธ์กับเวกเตอร์ $\mathbf{n}$ ในทิศทาง x_1 , x_2 และ x_3 ได้ดังสมการ

$$\mathbf{t}_{e_1} = \sigma_{11}\mathbf{e}_1 + \sigma_{21}\mathbf{e}_2 + \sigma_{31}\mathbf{e}_3 \quad (2.25)$$

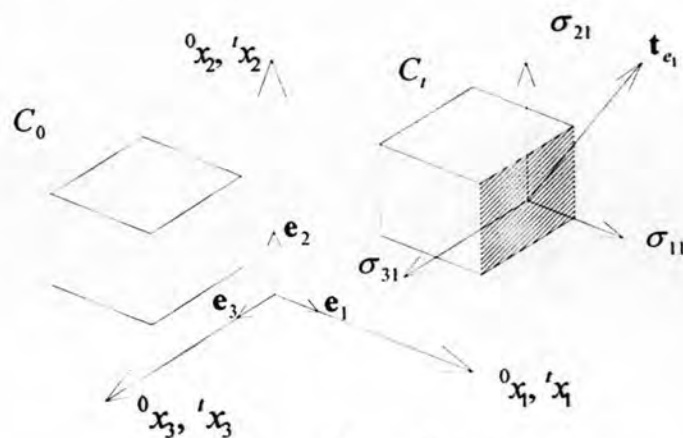
$$\mathbf{t}_{e_2} = \sigma_{12}\mathbf{e}_1 + \sigma_{22}\mathbf{e}_2 + \sigma_{32}\mathbf{e}_3 \quad (2.26)$$

$$\mathbf{t}_{e_3} = \sigma_{13}\mathbf{e}_1 + \sigma_{23}\mathbf{e}_2 + \sigma_{33}\mathbf{e}_3 \quad (2.27)$$

พิจารณารูปพีระมิดสามเหลี่ยมในรูปที่ 2.4 ภายใต้เวกเตอร์หน่วยแรงบนระนาบพื้นผิวทั้งสี่ด้าน และแรงต่อหนึ่งหน่วยปริมาตร $\mathbf{f}$ จะสามารถเขียนสมการแสดงสภาวะสมดุลของรูปพีระมิดสามเหลี่ยมได้ดังนี้

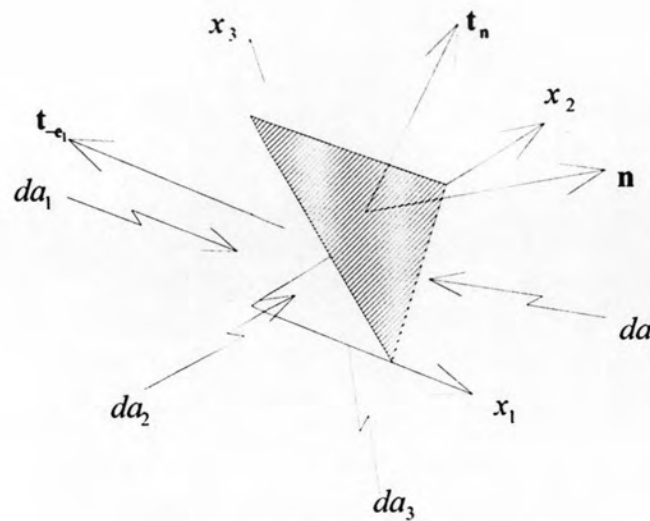
$$\mathbf{t}_n da + \sum_{i=1}^3 \mathbf{t}_{-e_i} da_i + \mathbf{f} dv = 0 \quad (2.28)$$

โดยที่ $da_i = (\mathbf{n} \cdot \mathbf{e}_i) da$ แทนภาพฉาย (projection) ของพื้นที่ da บนระนาบตั้งฉากกับทิศทาง x_i และ dv แทนค่าปริมาตรของรูปพีระมิดสามเหลี่ยม

รูปที่ 2.3 สมาชิกของหน่วยแรงโคชี

รูปที่ 2.4 เวกเตอร์หน่วยแรงบนระนาบต่างๆ

สมการที่ (2.28) สามารถเขียนใหม่โดยพิจารณาให้ $\frac{dv}{da} \rightarrow 0$ ในรูป

$$\begin{aligned} \mathbf{t}_n &= -\sum_{j=1}^3 \mathbf{t}_{-e_j} \frac{da_j}{da} - \mathbf{f} \frac{dv}{da} \\ &= \sum_{j=1}^3 \mathbf{t}_{e_j} (\mathbf{n} \cdot \mathbf{e}_j) \end{aligned} \quad (2.29)$$

แทนค่าจากสมการที่ (2.25) ถึง (2.27) ลงในสมการที่ (2.29) จะได้

$$\mathbf{t}_{(n)} = \sum_{i,j=1}^3 \sigma_{ij} (\mathbf{e}_j \cdot \mathbf{n}) \mathbf{e}_i \quad (2.30)$$

และเมื่ออาศัยความสัมพันธ์ของเทนเซอร์ลำดับที่สองในรูปผลคูณเชิงสเกลาร์ของเวกเตอร์ตามสมการ $(\mathbf{u} \otimes \mathbf{v})\mathbf{w} = (\mathbf{w} \cdot \mathbf{v})\mathbf{u}$ เมื่อ $\mathbf{u}$, $\mathbf{v}$ และ $\mathbf{w}$ แทนเวกเตอร์ใดๆที่มีมิติสอดคล้องกันจะสามารถเขียนสมการที่ (2.30) ในรูป

$$\begin{aligned} \mathbf{t}_n &= \sum_{i,j=1}^3 \sigma_{ij} (\mathbf{e}_i \otimes \mathbf{e}_j) \mathbf{n} \\ &= \left[\sum_{i,j=1}^3 \sigma_{ij} (\mathbf{e}_i \otimes \mathbf{e}_j) \right] \mathbf{n} \end{aligned} \quad (2.31)$$

โดยที่เทนเซอร์ σ แสดงเทนเซอร์ของหน่วยแรงโคชี ซึ่งสามารถเขียนในรูปของเมตริกซ์ได้ดังสมการ

$$\sigma = \begin{bmatrix} \sigma_{11} & \sigma_{12} & \sigma_{13} \\ \sigma_{21} & \sigma_{22} & \sigma_{23} \\ \sigma_{31} & \sigma_{32} & \sigma_{33} \end{bmatrix} \quad (2.32)$$

2.2.3.2 สมดุลของวัตถุ

พิจารณากการเสียรูปของโครงสร้างภายใต้เวกเตอร์หน่วยแรง $\mathbf{t}$ บนขอบเขต s และแรงต่อหนึ่งหน่วยปริมาตร $\mathbf{f}$ ในปริมาตร v โดยไม่มีการพิจารณาแรงเฉื่อยดังแสดงในรูปที่ 2.5 สมดุลของโครงสร้างสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$\int_s \mathbf{t} ds + \int_v \mathbf{f} dv = 0 \quad (2.33)$$

เมื่อแทนสมการที่ (2.31) ลงในสมการที่ (2.33) สามารถเขียนเวกเตอร์หน่วยแรงให้อยู่ในรูปของหน่วยแรงโคชีได้ดังนี้

$$\int_s \boldsymbol{\sigma} \mathbf{n} ds + \int_v \mathbf{f} dv = 0 \quad (2.34)$$

สมการที่ (2.34) สามารถแปลงให้อยู่ในรูปปริพันธ์ของปริมาตรด้วยทฤษฎีไดเวอร์เจนซ์ตามสมการ $\int_v \text{div} \boldsymbol{\sigma} dv = \int_s \boldsymbol{\sigma} \mathbf{n} ds$ ได้ดังนี้

$$\int_v (\text{div} \boldsymbol{\sigma} + \mathbf{f}) dv = 0 \quad (2.35)$$

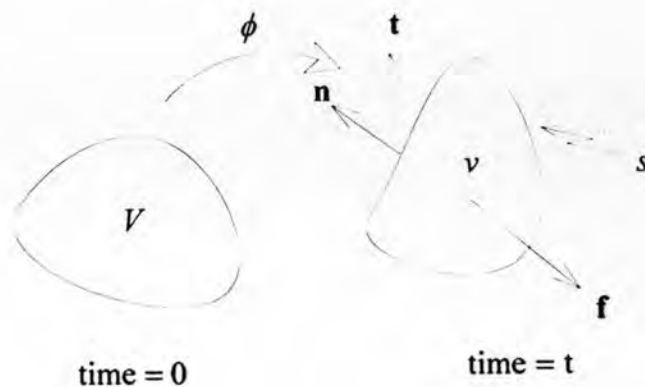
โดยที่ $\text{div} \boldsymbol{\sigma}$ แทนไดเวอร์เจนซ์ของเทนเซอร์หน่วยแรงโคชีซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการ

$$\text{div} \boldsymbol{\sigma} = \sum_{i,j=1}^3 \frac{\partial \sigma_{ij}}{\partial x_j} \mathbf{e}_i \quad (2.36)$$

เมื่อพิจารณากการเสียรูปของโครงสร้างในขณะที่โครงสร้างยังไม่เข้าสู่สมดุล สามารถเขียนสมการแรงคงค้าง (residual force) ได้ดังนี้

$$\mathbf{F}_r = \int_v (\text{div} \boldsymbol{\sigma} + \mathbf{f}) dv \quad (2.37)$$

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นการวิเคราะห์โครงสร้างเปลือกบางในการศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์เชิงกลศาสตร์ต่อเนื่องในระนาบของพื้นผิว ซึ่งสามารถพิจารณาสมดุลของหน่วยแรงในระนาบของพื้นผิว (2 มิติ) ดังแสดงในรูปที่ 2.6 โดยสามารถเขียนสมดุลของแรงในแนวแกน x_1 และ x_2 ได้ดังสมการ

รูปที่ 2.5 สมดุลของโครงสร้าง

$$\sum F_{x_1} = 0 \quad \frac{\partial \sigma_{11}}{\partial x_1} + \frac{\partial \sigma_{12}}{\partial x_2} + f_{x_1} = 0 \quad (2.38)$$

$$\sum F_{x_2} = 0 \quad \frac{\partial \sigma_{21}}{\partial x_1} + \frac{\partial \sigma_{22}}{\partial x_2} + f_{x_2} = 0 \quad (2.39)$$

โดยที่ f_{x_1} และ f_{x_2} แทนค่าแรงต่อหนึ่งหน่วยปริมาตร (น้ำหนักของโครงสร้าง) ในทิศทาง x_1 และ x_2 ตามลำดับ

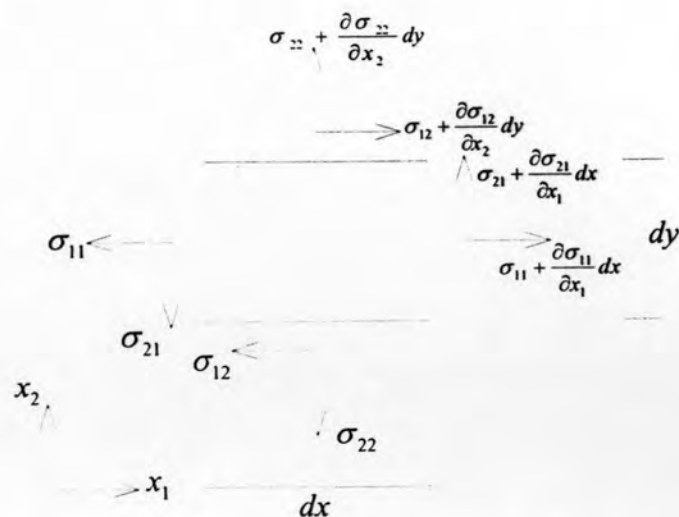
ในการคำนวณค่าหน่วยแรงในทิศทางหลัก (principal stress) ของชิ้นส่วนโครงสร้างเพื่อพิจารณาลักษณะของหน่วยแรงว่าเป็นหน่วยแรงอัดหรือหน่วยแรงดึงอาศัยสมการ

$$\sigma_{\max, \min} = \frac{\sigma_{11} + \sigma_{22}}{2} \pm \sqrt{\left(\frac{\sigma_{11} - \sigma_{22}}{2}\right)^2 + \sigma_{12}^2} \quad (2.40)$$

จากสมการที่ (2.40) จะเห็นได้ว่า $\sigma_{\min}$ อาจมีค่าเป็นลบเมื่อ σ_{12} มีค่ามากเพียงพอซึ่งส่งผลให้เกิดการโก่งเดาะในทิศทางของหน่วยแรงอัดที่เกิดขึ้นหรือเกิดรอยย่นขึ้นบนพื้นผิว

2.2.3.3 งานเสมือน

กำหนดให้การกระจัดที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกับเงื่อนไขขอบเขตของระบบโครงสร้าง และมีความต่อเนื่องในอนุพันธ์ลำดับที่หนึ่งตามเงื่อนไขความเป็นไปได้เชิงการเคลื่อนที่ (kinematically admissible) ของการกระจัด พิจารณาการกระจัดเสมือนในสมมูลซึ่งมีค่าเป็นศูนย์บนขอบเขตที่ระบุค่าการกระจัดได้กล่าวคือ $\delta u = 0$ บน s_u เมื่อ s_u แทนขอบเขตของระบบโครงสร้างที่ระบุค่าการกระจัดได้

รูปที่ 2.6 สมมูลของหน่วยแรงในพื้นที่ผิวของโครงสร้างเปลือกบาง

เมื่อพิจารณาให้แรงคงที่ภายใต้การกระจัดเสมือน $\delta \mathbf{u}$ สามารถคำนวณงานเสมือน δW ได้ดังสมการ

$$\delta W = \int_V (\text{div} \boldsymbol{\sigma} + \mathbf{f}) \cdot \delta \mathbf{u} dv = 0 \quad (2.41)$$

จากคุณสมบัติของเกรเดียนต์และไดเวอร์เจนซ์ $\text{div}(\mathbf{S}^T \mathbf{v}) = \mathbf{S} : \nabla \mathbf{v} + \mathbf{v} \cdot \text{div} \mathbf{S}$ แทนลงในสมการที่ (2.41) ได้ดังนี้

$$\delta W = \int_V [\text{div}(\boldsymbol{\sigma}^T \delta \mathbf{u}) - (\boldsymbol{\sigma} : \nabla \delta \mathbf{u}) + \mathbf{f} \cdot \delta \mathbf{u}] dv \quad (2.42)$$

จากสมการที่ (2.34) และ (2.35) สามารถจัดรูปสมการที่ (2.42) ได้ดังนี้

$$\delta W = \int_S ((\boldsymbol{\sigma} \mathbf{n})^T \delta \mathbf{u}) da + \int_V \mathbf{f} \cdot \delta \mathbf{u} dv - \int_V \boldsymbol{\sigma} : \nabla \delta \mathbf{u} dv \quad (2.43)$$

จัดรูปสมการที่ (2.43) โดยให้ $\mathbf{t} \cdot \delta \mathbf{u}$ แทน $((\boldsymbol{\sigma} \mathbf{n})^T \delta \mathbf{u})$ ได้ดังนี้

$$\delta W = \int_S \mathbf{t} \cdot \delta \mathbf{u} da + \int_V \mathbf{f} \cdot \delta \mathbf{u} dv - \int_V \boldsymbol{\sigma} : \nabla \delta \mathbf{u} dv \quad (2.44)$$

พิจารณาพจน์สุดท้ายของสมการที่ (2.44) สามารถเขียนเกรเดียนต์ของการกระจัดเสมือนในรูปความเครียดและการหมุนได้ดังนี้

$$\nabla \delta \mathbf{u} = \frac{\partial \delta \mathbf{u}}{\partial \mathbf{x}} = \delta \mathbf{e} + \delta \boldsymbol{\omega} \quad (2.45)$$

โดยที่ $\delta \mathbf{e}$ แทนเทนเซอร์ความเครียดเชิงวิศวกรรมเสมือน (virtual engineering strain) และ $\delta \boldsymbol{\omega}$ แทนเทนเซอร์การหมุนเสมือนซึ่งนิยามตามสมการ

$$\delta e_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial \delta u_i}{\partial x_j} + \frac{\partial \delta u_j}{\partial x_i} \right) \quad (2.46)$$

$$\delta \omega_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial \delta u_i}{\partial x_j} - \frac{\partial \delta u_j}{\partial x_i} \right) \quad (2.47)$$

ดังนั้นสามารถเขียนพจน์สุดท้ายของสมการที่ (2.44) ได้ตามสมการ

$$\int_V \boldsymbol{\sigma} : \nabla \delta \mathbf{u} dv = \int_V \boldsymbol{\sigma} : \delta \mathbf{e} dv + \int_V \boldsymbol{\sigma} : \delta \boldsymbol{\omega} dv \quad (2.48)$$

โดยที่ $\int_V \boldsymbol{\sigma} : \delta \boldsymbol{\omega} dv = 0$ เนื่องจาก $\delta \boldsymbol{\omega}$ มีคุณสมบัติเทนเซอร์สมมาตรเสมือน (skew-symmetric) และสามารถเขียนสมการพลังงานเสมือน (2.45) ได้ดังนี้

$$\delta W = \delta W_{ext} - \delta W_{int} = 0 \quad \text{หรือ} \quad \delta W_{ext} = \delta W_{int} \quad (2.49)$$

โดยที่ $\delta W_{ext} = \int_S \mathbf{t} \cdot \delta \mathbf{u} da + \int_V \mathbf{f} \cdot \delta \mathbf{u} dv$ แทนค่างานเสมือนภายนอก และ $\delta W_{int} = \int_V \boldsymbol{\sigma} : \delta \mathbf{e} dv$ แทนค่างานเสมือนภายใน

2.2.3.4 หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สอง

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น งานเสมือนภายในสำหรับปริมาตร v สามารถเขียนในรูปของงานสังยุคของหน่วยแรงโคชี σ และความเครียดเชิงวิศวกรรมเสมือน δe ได้ดังสมการ

$$\delta W_{int} = \int_v \sigma : \delta e dv \quad (2.50)$$

โดยที่ : แทนการหดตัวสองชั้น (double contraction) ซึ่งสามารถแปลงเทนเซอร์ลำดับที่สองให้เป็นสเกลาร์ แสดงได้ดังสมการ

$$\mathbf{A} : \mathbf{B} = tr(\mathbf{A}^T \mathbf{B}) \quad (2.51)$$

โดยที่ $\mathbf{A}$ และ $\mathbf{B}$ แทนเทนเซอร์ลำดับที่สองซึ่งมีมิติสอดคล้องกัน และ tr แทนรอยเมตริกซ์ (trace) ความเครียดเชิงวิศวกรรมเสมือนสามารถคำนวณในรูปของเกรเดียนต์การเสียรูปได้ดังสมการ

$$\delta e = \frac{\partial(\delta u)}{\partial x} = \frac{\partial(\delta x)}{\partial X} \cdot \frac{\partial X}{\partial x} = \delta \left(\frac{\partial x}{\partial X} \right) \cdot \mathbf{F}^{-1} = \delta \mathbf{F} \cdot \mathbf{F}^{-1} \quad (2.52)$$

โดยที่เกรเดียนต์การเสียรูปสามารถเขียนในรูปการเปลี่ยนแปลงปริมาตรได้ดังสมการ

$$dv = (\det \mathbf{F}) dV \quad (2.53)$$

และสามารถเขียนสมการที่ (2.50) ในรูปหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่หนึ่ง $\mathbf{P}$ ได้ดังสมการ

$$\int_v \sigma : \delta e dv = \int_v (\det \mathbf{F}) \sigma : \delta \mathbf{F} \cdot \mathbf{F}^{-1} dV \quad (2.54)$$

หรือ

$$\delta W_{int} = \int_v \mathbf{P} : \delta \mathbf{F} dV \quad (2.55)$$

เทนเซอร์ของหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่หนึ่ง $\mathbf{P}$ สามารถเขียนในรูปสมการ (Javier และ Ricahrd, 1997)

$$\mathbf{P} = (\det \mathbf{F}) \sigma \mathbf{F}^{-T} \quad (2.56)$$

โดยที่หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่หนึ่งไม่สามารถบ่งบอกถึงโครงแบบเริ่มต้น C_0 ได้สมบูรณ์และขาดคุณสมบัติสมมาตรจึงถูกเขียนใหม่ในรูป

$$\mathbf{S} = (\det \mathbf{F}) \mathbf{F}^{-1} \sigma \mathbf{F}^{-T} \quad (2.57)$$

โดยที่ $\mathbf{S}$ แทนเทนเซอร์หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สอง

2.2.4 แบบจำลองวัสดุ

งานวิจัยนี้พิจารณาความเครียดที่เกิดขึ้นในวัสดุมีค่าน้อย และวัสดุมีคุณสมบัติเชิงจากความสัมพันธ์ของหน่วยแรงและความเครียดจึงสามารถเขียนในรูปเชิงเส้นโดยใช้หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สองและความเครียดกรีน-ลากรองจ์ ซึ่งเรียกว่าแบบจำลองวัสดุเซนตีวีแนนท์-เคอร์ซอพลำดับที่สอง

$$S_{ij} = C_{ijkl} \varepsilon_{kl} \text{ หรือ } \mathbf{S} = \mathbf{C} : \boldsymbol{\varepsilon} \quad (2.58)$$

โดยที่ $\mathbf{C}$ แทนเทนเซอร์ลำดับที่สี่ของค่าคงที่ยืดหยุ่น

แบบจำลองวัสดุเซนต์-แวนท์-เคอร์ชอฟพัฒนาจากสมการพลังงานความเครียดของวัสดุ ซึ่งการหาค่าของหน่วยแรงพิจารณาจากสมการพลังงานในรูปของความเครียดเรียกว่า ไฮเปอร์อีลาสติก (hyperelastic) สมการพลังงานความเครียดต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรแสดงได้ดังสมการ

$$W_{int} = \int S_{ij} d\varepsilon_{ij} = \int C_{ijkl} \varepsilon_{kl} d\varepsilon_{ij} = \frac{1}{2} C_{ijkl} \varepsilon_{ij} \varepsilon_{kl} \quad (2.59)$$

หน่วยแรงไฮโอโลเคอร์ชอฟลำดับที่สองคำนวณได้ตามสมการ

$$S_{ij} = \frac{\partial W_{int}}{\partial \varepsilon_{ij}} \quad (2.60)$$

และสามารถคำนวณค่าคงที่ยืดหยุ่นได้ตามสมการ

$$C_{ijkl} = \frac{\partial^2 W}{\partial \varepsilon_{ij} \partial \varepsilon_{kl}} \quad (2.61)$$

พิจารณาความต่อเนื่องของสมการพลังงานในรูปสมการ

$$\frac{\partial^2 W}{\partial \varepsilon_{ij} \partial \varepsilon_{kl}} = \frac{\partial^2 W}{\partial \varepsilon_{kl} \partial \varepsilon_{ij}} \quad (2.62)$$

สมการที่ (2.62) แสดงถึงความสมมาตรของเทนเซอร์ $\mathbf{C}$ ดังนี้

$$C_{ijkl} = C_{klij} \quad (2.63)$$

โดยทั่วไปเทนเซอร์ลำดับที่สี่ C_{ijkl} ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด $3^4 = 81$ ค่า เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของหน่วยแรง 9 ค่า และสมาชิกของความเครียด 9 ค่า แต่เมื่อพิจารณาความสมมาตรของเมตริกซ์ความเครียดและหน่วยแรงดังในสมการที่ (2.21) และสมการที่ (2.32) สามารถลดจำนวนสมาชิกของเทนเซอร์ $\mathbf{C}$ เหลือ $6 \times 6 = 36$ ค่า และเมื่อพิจารณาคคุณสมบัติสมมาตรของเทนเซอร์ในสมการที่ (2.63) สามารถลดจำนวนสมาชิกลงเหลือ $6(6+1)/2 = 21$ ค่า ดังนั้นค่าคงที่ยืดหยุ่นจึงมีทั้งหมด 21 ค่าที่เป็นอิสระต่อกันโดยสามารถเขียนในรูปเมตริกซ์จากกฎของวอยท์ (Voigt rule) ได้ดังสมการ

$$\begin{Bmatrix} S_{11} \\ S_{22} \\ S_{33} \\ S_{23} \\ S_{13} \\ S_{12} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} C_{11} & C_{12} & C_{13} & C_{14} & C_{15} & C_{16} \\ & C_{22} & C_{23} & C_{24} & C_{25} & C_{26} \\ & & C_{33} & C_{34} & C_{35} & C_{36} \\ & & & C_{44} & C_{45} & C_{46} \\ & & & & C_{55} & C_{56} \\ & \text{Sym} & & & & C_{66} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} \varepsilon_{11} \\ \varepsilon_{22} \\ \varepsilon_{33} \\ 2\varepsilon_{23} \\ 2\varepsilon_{13} \\ 2\varepsilon_{12} \end{Bmatrix} \quad (2.64)$$

โดยที่ 1 2 และ 3 แทนทิศทาง x_1 , x_2 และ x_3 ตามลำดับ

จากการพิจารณาสมมาตรของวัสดุ (Nye, 1985) ทำให้ค่าคงที่ยืดหยุ่นลดจำนวนลงจาก 21 ค่าเหลือ 13 ค่าดังสมการ

$$\begin{Bmatrix} S_{11} \\ S_{22} \\ S_{33} \\ S_{23} \\ S_{13} \\ S_{12} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} C_{11} & C_{12} & C_{13} & 0 & 0 & 0 \\ & C_{22} & C_{23} & 0 & 0 & 0 \\ & & C_{33} & 0 & 0 & 0 \\ & & & C_{44} & 0 & 0 \\ \text{Sym} & & & & C_{55} & 0 \\ & & & & & C_{66} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} \varepsilon_{11} \\ \varepsilon_{22} \\ \varepsilon_{33} \\ 2\varepsilon_{23} \\ 2\varepsilon_{13} \\ 2\varepsilon_{12} \end{Bmatrix} \quad (2.65)$$

2.2.4.1 คุณสมบัติวัสดุแบบเท่ากันทุกทิศทาง

ในกรณีนี้พิจารณาวัสดุประเภทเนื้อเดียวกัน และมีคุณสมบัติวัสดุแบบเท่ากันทุกทิศทางสามารถแสดงสมาชิกของเทนเซอร์ C ได้ดังสมการ

$$C_{ijkl} = \lambda \delta_{ij} \delta_{kl} + \mu (\delta_{ik} \delta_{jl} + \delta_{il} \delta_{jk}) \quad (2.66)$$

โดยที่ λ และ μ แทนค่าคงที่ลาเมซึ่งนิยามตามสมการ

$$\mu = \frac{E}{2(1+\nu)} \quad (2.67)$$

$$\lambda = \frac{\nu E}{(1+\nu)(1-2\nu)} \quad (2.68)$$

โดยที่ E แทนค่าโมดูลัสยืดหยุ่น และ ν แทนค่าอัตราส่วนปัวซอง

การวิเคราะห์โครงสร้างเปลือกบางเป็นการวิเคราะห์เชิงกลศาสตร์ต่อเนื่อง 2 มิติโดยมีมิติความหนา น้อยมาก ดังนั้นแบบจำลองวัสดุจึงเป็นแบบหน่วยแรงระนาบ โดยหน่วยแรงในทิศทาง x_3 มีค่าเป็นศูนย์ ดังนี้

$$S_{33} = 0 \quad S_{31} = 0 \quad \text{และ} \quad S_{32} = 0 \quad (2.69)$$

ดังนั้นจะได้ความสัมพันธ์ของหน่วยแรงและความเครียดดังสมการ

$$\begin{Bmatrix} S_{11} \\ S_{22} \\ S_{12} \end{Bmatrix} = \frac{E}{1-\nu^2} \begin{bmatrix} 1 & \nu & 0 \\ \nu & 1 & 0 \\ 0 & 0 & \frac{(1-\nu)}{2} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} \varepsilon_{11} \\ \varepsilon_{22} \\ 2\varepsilon_{12} \end{Bmatrix} \quad (2.70)$$

2.2.4.1 คุณสมบัติวัสดุเชิงฉาก

เมื่อพิจารณาสมการที่ (2.65) สามารถเขียนความเครียดในรูปของหน่วยแรงได้ดังนี้

$$\varepsilon_{11} = \frac{1}{E_1} S_{11} - \frac{\nu_{21}}{E_2} S_{22} - \frac{\nu_{31}}{E_3} S_{33} \quad (2.71)$$

$$\varepsilon_{22} = -\frac{\nu_{12}}{E_1} S_{11} + \frac{1}{E_2} S_{22} - \frac{\nu_{32}}{E_3} S_{33} \quad (2.72)$$

$$\varepsilon_{33} = -\frac{\nu_{13}}{E_1} S_{11} - \frac{\nu_{23}}{E_2} S_{22} + \frac{1}{E_3} S_{33} \quad (2.73)$$

$$2\varepsilon_{12} = \frac{1}{G_{12}} S_{12} \quad (2.74)$$

$$2\varepsilon_{23} = \frac{1}{G_{23}} S_{23} \quad (2.75)$$

$$2\varepsilon_{31} = \frac{1}{G_{31}} S_{31} \quad (2.76)$$

โดยที่ E_1 , E_2 และ E_3 แทนค่าโมดูลัสยืดหยุ่นในแนวแกน X_1 , X_2 และ X_3 ตามลำดับ; G_{12} , G_{23} และ G_{31} แทนค่าโมดูลัสเฉือน; ν_{12} , ν_{21} และ ν_{23} แทนค่าอัตราส่วนปัวซอง

พิจารณาแบบจำลองวัสดุเป็นแบบหน่วยแรงระนาบสมการที่ (2.71) - (2.76) สามารถเขียนได้ดังนี้

$$\varepsilon_{11} = \frac{1}{E_1} S_{11} - \frac{\nu_{21}}{E_2} S_{22} \quad (2.77)$$

$$\varepsilon_{22} = -\frac{\nu_{12}}{E_1} S_{11} + \frac{1}{E_2} S_{22} \quad (2.78)$$

$$\varepsilon_{33} = -\frac{\nu_{13}}{E_1} S_{11} - \frac{\nu_{23}}{E_2} S_{22} \quad (2.79)$$

$$2\varepsilon_{12} = \frac{1}{G_{12}} S_{12} \quad (2.80)$$

จากสมการที่ (2.77) - (2.80) สามารถเขียนความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงและความเครียดได้ดังนี้

$$\begin{Bmatrix} S_{11} \\ S_{22} \\ S_{12} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{E_1}{1-\nu_{12}\nu_{21}} & \frac{\nu_{21}E_1}{1-\nu_{12}\nu_{21}} & 0 \\ \frac{\nu_{12}E_2}{1-\nu_{12}\nu_{21}} & \frac{E_2}{1-\nu_{12}\nu_{21}} & 0 \\ 0 & 0 & G_{12} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} \varepsilon_{11} \\ \varepsilon_{22} \\ 2\varepsilon_{12} \end{Bmatrix} \quad (2.81)$$

2.3 เรขาคณิตเชิงอนุพันธ์ของพื้นผิว

พิจารณาให้ตำแหน่งใดๆบนพื้นผิวโครงสร้างเปลือกบางแสดงในรูปพิกัดพื้นผิว θ_1 และ θ_2 โดยที่เส้นโค้งแสดงพิกัดบนพื้นผิวเรียกว่า เส้นพิกัดและเวกเตอร์แสดงตำแหน่ง P ในพิกัดคาร์ทีเซียนเขียนแทนด้วย $\mathbf{x}$ ดังแสดงในรูปที่ 2.7 เมื่อกำหนดให้ $\mathbf{x}$ เป็นฟังก์ชันของพิกัด θ_1 และ θ_2 ดังสมการ

$$\mathbf{x} = \mathbf{x}(\theta_1, \theta_2) \quad (2.82)$$

กำหนดให้ $\mathbf{g}_1$ และ $\mathbf{g}_2$ แทนเวกเตอร์ฐานโคแวเรียนต์ (covariant base vectors) ซึ่งแสดงทิศทางเส้นสัมผัสกับเส้นพิกัด และกำหนดให้ $\mathbf{g}^1$ และ $\mathbf{g}^2$ แทนส่วนกลับของเวกเตอร์ฐานโคแวเรียนต์เรียกว่า เวกเตอร์ฐานคอนทราแวเรียนต์ (contravariant base vectors) ดังสมการ

$$\mathbf{g}_1 = \frac{\partial \mathbf{x}}{\partial \theta_1} \quad (2.83)$$

$$\mathbf{g}_2 = \frac{\partial \mathbf{x}}{\partial \theta_2} \quad (2.84)$$

$$\mathbf{g}^1 = \frac{\partial \theta_1}{\partial \mathbf{x}} \quad (2.85)$$

$$\mathbf{g}^2 = \frac{\partial \theta_2}{\partial \mathbf{x}} \quad (2.86)$$

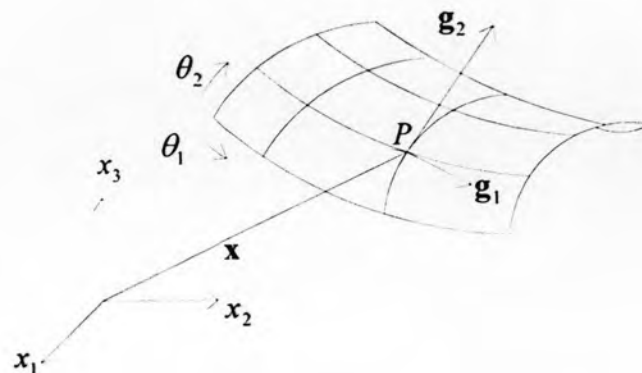
เมื่อพิจารณาพิกัดของเวกเตอร์ฐานโคแวเรียนต์ในพิกัดคาร์ทีเซียนจะไม่เป็นพิกัดเชิงฉาก ดังแสดงในรูปที่ 2.8 โดยเวกเตอร์ฐานโคแวเรียนต์มีคุณสมบัติตั้งฉากกับเวกเตอร์ฐานคอนทราแวเรียนต์ ตามสมการ

$$\mathbf{g}_1 \cdot \mathbf{g}^1 = 1 \quad (2.87)$$

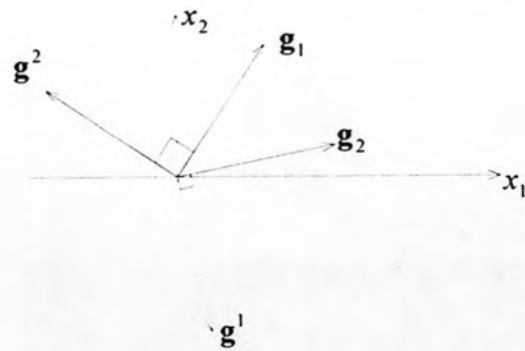
$$\mathbf{g}_2 \cdot \mathbf{g}^2 = 1 \quad (2.88)$$

$$\mathbf{g}_1 \cdot \mathbf{g}^2 = 0 \quad (2.89)$$

$$\mathbf{g}_2 \cdot \mathbf{g}^1 = 0 \quad (2.90)$$

รูปที่ 2.7 พิกัดของพื้นผิวโครงสร้างเปลือกบาง

รูปที่ 2.8 คุณสมบัติตั้งฉากระหว่างเวกเตอร์ฐานโคเวเรียนต์และเวกเตอร์ฐานคอนทราเวเรียนต์

สมาชิกของเวกเตอร์ฐานโคเวเรียนต์ g_{ij} และเวกเตอร์ฐานคอนทราเวเรียนต์ g'^j สามารถแสดงในรูปสมการ

$$g_i = g_{ij} g'^j \quad (2.91)$$

$$g_{ij} = g_i \cdot g_j \quad (2.92)$$

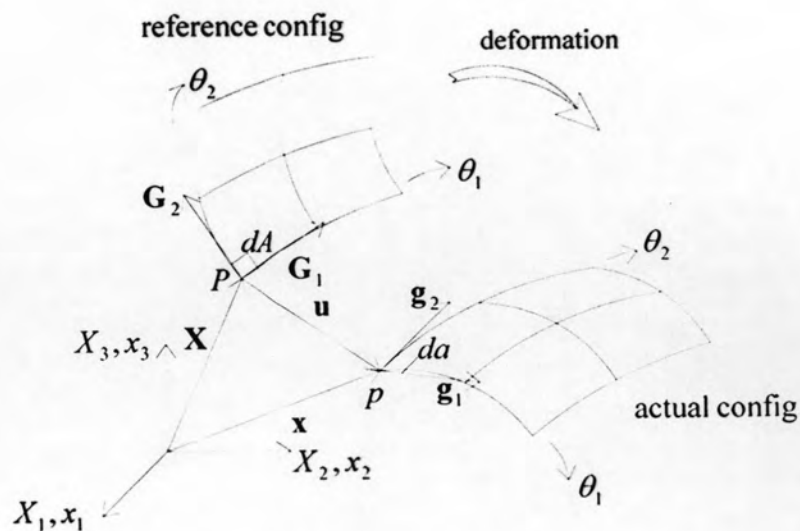
$$g'^i = g'^{ij} g_j \quad (2.93)$$

$$g'^{ij} = g'^i \cdot g'^j \quad (2.94)$$

เมื่อพิจารณารูปที่ 2.9 จะเห็นได้ว่าพื้นที่ผิวปัจจุบัน a เกิดจากการเสียรูปของพื้นที่ผิวเริ่มต้น A โดยสามารถคำนวณค่า a จาก g_1 และ g_2 ดังสมการ

$$da = \|g_1 \times g_2\| = \det g \quad (2.95)$$

$$a = \iint_{\theta_1, \theta_2} \|g_1 \times g_2\| d\theta_1 d\theta_2 \quad (2.96)$$

รูปที่ 2.9 การเสียรูปของพื้นผิว

โดยที่ $\mathbf{g}$ แทนเมตริกซ์ $\begin{bmatrix} g_{11} & g_{12} \\ g_{21} & g_{22} \end{bmatrix}$ โดยค่า g_{ij} เป็นไปตามสมการที่ (2.92)

เมื่อพิจารณาให้พิกัดของตำแหน่ง p บนพื้นผิวปัจจุบันแทนด้วยเวกเตอร์ $\mathbf{x}(\theta_1, \theta_2)$ และพิกัดของตำแหน่ง P บนพื้นผิวเริ่มต้นแทนด้วยเวกเตอร์ $\mathbf{X}(\theta_1, \theta_2)$ จะสามารถแสดงการกระจัดของตำแหน่ง P ดังสมการ

$$\mathbf{u}(\theta_1, \theta_2) = \mathbf{x}(\theta_1, \theta_2) - \mathbf{X}(\theta_1, \theta_2) \quad (2.97)$$

โดยที่การส่งพื้นผิวเริ่มต้นไปยังพื้นผิวปัจจุบันสามารถแสดงในรูปเกรเดียนต์การเสียรูป $\mathbf{F}$ ดังสมการ

$$\mathbf{F} = \frac{\partial \mathbf{x}}{\partial \mathbf{X}} = \mathbf{g}_i \otimes \mathbf{G}^i \quad (2.98)$$

$$\mathbf{F}^T = \mathbf{G}^i \otimes \mathbf{g}_i \quad (2.99)$$

$$\mathbf{F}^{-1} = \frac{\partial \mathbf{X}}{\partial \mathbf{x}} = \mathbf{G}_i \otimes \mathbf{g}^i \quad (2.100)$$

โดยที่ $\mathbf{G}_i$ และ $\mathbf{G}^i$ แทนเวกเตอร์ฐานโคแวเรียนและเวกเตอร์ฐานคอนทราแวเรียนต์ในโครงแบบเริ่มต้นตามลำดับ

พิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างพื้นผิวและเกรเดียนต์การเสียรูป ดังสมการ (Kreyszig, 1968)

$$\|\mathbf{g}_1 \times \mathbf{g}_2\| = (\det \mathbf{F}) \|\mathbf{G}_1 \times \mathbf{G}_2\| \quad (2.101)$$

ดังนั้นสามารถเขียนความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ผิวได้ดังสมการ

$$da = \det \mathbf{F} dA \quad (2.102)$$

$$a = \int_a da = \int_A \det \mathbf{F} dA \quad (2.103)$$

2.4 สมการพลังงานของพื้นผิว

โครงสร้างเปลือกบางอาศัยกลไกการเสียรูปของพื้นผิวโครงสร้างในการรับน้ำหนักบรรทุก รูปแบบพื้นผิวที่ได้จากการคำนวณนั้นมีค่าพื้นที่ผิวน้อยที่สุดที่สามารถครอบคลุมขอบเขตที่กำหนดเป็นผลให้พื้นผิวมีสมดุลในตัวเองดังเช่นผิวของฟองสบู่ การคำนวณพื้นที่ผิวน้อยที่สุดสามารถอาศัยวิธีแปรผัน (variation method) โดยพิจารณาสมการที่ (2.103) ดังสมการ

$$\delta a = \delta \left(\int_a da \right) = \int_A \delta(\det \mathbf{F}) dA = 0 \quad (2.104)$$

โดยสามารถแสดงค่าการแปรผันของ $\det \mathbf{F}$ ได้ดังสมการ

$$\delta(\det \mathbf{F}) = (\det \mathbf{F}) \mathbf{F}^{-T} : \delta \mathbf{F} \quad (2.105)$$

$$\delta \mathbf{F} = \delta \mathbf{g}_i \otimes \mathbf{G}^i = \frac{\partial \delta \mathbf{x}}{\partial \mathbf{X}} \quad (2.106)$$

$$\mathbf{F}^{-T} : \delta \mathbf{F} = \delta \mathbf{g}_i \cdot \mathbf{g}^i \quad (2.107)$$

เมื่อแทนสมการที่ (2.105) ลงในสมการที่ (2.104) จะสามารถเขียนสมการแสดงรูปแบบพื้นผิวได้ดังนี้

$$\delta a = \int_A (\det \mathbf{F}) \mathbf{F}^{-T} : \delta \mathbf{F} dA = 0 \quad (2.108)$$

อย่างไรก็ตามการพิจารณาข้างต้นเป็นการคำนวณเชิงเรขาคณิตซึ่งมิได้พิจารณาผลของหน่วยแรง หากพิจารณาพื้นผิวภายใต้หน่วยแรงดังแสดงในรูปที่ 2.10 โดยสมมติให้พื้นผิวอยู่ในสภาวะสมดุลและแรงกระทำภายนอกเท่ากับศูนย์จะสามารถเขียนสมการงานเสมือนได้ดังนี้

$$\delta W = b \int_a \boldsymbol{\sigma} : \frac{\partial(\delta \mathbf{u})}{\partial \mathbf{x}} da = b \int_a \boldsymbol{\sigma} : \delta \mathbf{u}_{,x} da = 0 \quad (2.109)$$

โดยที่ $\boldsymbol{\sigma}$ แทนเทนเซอร์ของหน่วยแรงโคชี ซึ่งกระทำบนพื้นผิวในสภาวะสมดุล $\delta \mathbf{u}_{,x}$ แทนค่าอนุพันธ์ของการกระจัดเสมือนเทียบกับพิกัดปัจจุบัน และ b แทนความหนาของพื้นผิวซึ่งมีค่าน้อยมากเมื่อเทียบกับมิติอื่นๆซึ่งสมมติให้มีค่าคงที่ตลอดการเสียรูป ค่าอนุพันธ์ของการกระจัดสามารถคำนวณในรูปของเกรเดียนต์การเสียรูปได้ดังสมการ

$$\delta \mathbf{u}_{,x} = \frac{\partial(\delta \mathbf{u})}{\partial \mathbf{x}} = \frac{\partial(\delta \mathbf{x})}{\partial \mathbf{X}} \cdot \frac{\partial \mathbf{X}}{\partial \mathbf{x}} = \delta \left(\frac{\partial \mathbf{x}}{\partial \mathbf{X}} \right) \cdot \mathbf{F}^{-1} = \delta \mathbf{F} \cdot \mathbf{F}^{-1} \quad (2.110)$$

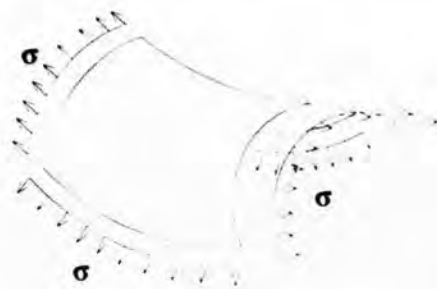
เมื่อแทนสมการที่ (2.110) และสมการที่ (2.102) ลงในสมการที่ (2.109) จะได้ว่า

$$\delta W = b \int_A \boldsymbol{\sigma} : (\delta \mathbf{F} \cdot \mathbf{F}^{-1}) (\det \mathbf{F}) dA = 0 \quad (2.111)$$

$$\delta W = b \int_A (\det \mathbf{F}) (\boldsymbol{\sigma} \cdot \mathbf{F}^{-1}) : \delta \mathbf{F} dA = 0 \quad (2.112)$$

$$\delta W = b \int_A (\mathbf{F} \cdot \mathbf{S}) : \delta \mathbf{F} dA = 0 \quad (2.113)$$

โดยที่ $\mathbf{S}$ แทนเทนเซอร์ของหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอฟลำดับที่สอง เมื่อพิจารณาสมการที่ (2.112) ภายใต้หน่วยแรงกระทำสม่ำเสมอ $\boldsymbol{\sigma} = \sigma \mathbf{I}$ สมการดังกล่าวจะลดรูปลงเป็นสมการที่ (2.108) ซึ่งแสดงสภาวะสมดุลของระบบที่มีพื้นที่ผิวน้อยที่สุด

รูปที่ 2.10 สมดุลของพื้นผิวภายใต้หน่วยแรงสัมผัส

2.5 การแก้ปัญหาโดยระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์

การแก้ปัญหาสมการที่ (2.113) ซึ่งแสดงการแปรผันของพลังงานของพื้นผิวที่ไม่มีแรงภายนอกกระทำสามารถอาศัยฟังก์ชันประมาณค่าสำหรับชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยมที่มีค่าความเครียดคงที่เนื่องจากมีความสะดวกในการวิเคราะห์แบบไม่เชิงเส้นทางเรขาคณิตและคุณสมบัติของรูปสามเหลี่ยมที่สามารถแปลงลงสู่ระนาบสองมิติได้ง่าย

2.5.1 ชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยม

ฟังก์ชันประมาณค่า ϕ สำหรับชิ้นส่วนของรูปสามเหลี่ยมที่มีค่าความเครียดคงที่สามารถเขียนในรูปสมการเชิงเส้น

$$\phi = a_0 + a_1 r + a_2 s \quad (2.114)$$

โดยที่ a_0 , a_1 และ a_2 แทนค่าคงที่; r และ s แทนพิกัดเฉพาะที่ของชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยมดังแสดงในรูปที่ 2.11

พิจารณารูปที่ 2.11 แทนค่าพิกัด r และ s ในสมการที่ (2.114) ได้ดังนี้

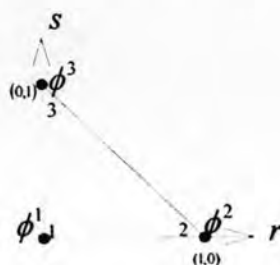
$$\begin{bmatrix} \hat{\phi}^1 \\ \hat{\phi}^2 \\ \hat{\phi}^3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 1 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_0 \\ a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} \quad (2.115)$$

โดยที่ $\hat{\phi}^1$, $\hat{\phi}^2$ และ $\hat{\phi}^3$ แทนค่าประมาณฟังก์ชันที่จุดต่อ 1 2 และ 3 ตามลำดับ สมการที่ (2.115) สามารถเขียนใหม่ในรูป

$$\begin{bmatrix} a_0 \\ a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ -1 & 1 & 0 \\ -1 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \hat{\phi}^1 \\ \hat{\phi}^2 \\ \hat{\phi}^3 \end{bmatrix} \quad (2.116)$$

แทนค่า a_0 , a_1 และ a_2 จากสมการที่ (2.116) ลงในสมการที่ (2.114) ดังนี้

$$\phi = (1-r-s)\hat{\phi}^1 + r\hat{\phi}^2 + s\hat{\phi}^3 \quad (2.117)$$

รูปที่ 2.11 ปริมาณสเกลาร์แทนด้วยชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยม

จากสมการที่ (2.117) สามารถเขียนฟังก์ชันรูปร่างได้ตามสมการ

$$h_1 = 1 - r - s \quad h_2 = r \quad h_3 = s \quad (2.118)$$

โดยที่ h_1 , h_2 และ h_3 แทนฟังก์ชันรูปร่างที่จุดต่อ 1 2 และ 3 ตามลำดับ และสามารถคำนวณอนุพันธ์อันดับที่หนึ่งในสองมิติจากฟังก์ชันรูปร่างได้ดังต่อไปนี้

จากรูปที่ 2.12 กำหนดให้

$${}^0\phi = h_1 {}^0\hat{\phi}^1 + h_2 {}^0\hat{\phi}^2 + h_3 {}^0\hat{\phi}^3 \quad (2.119)$$

$${}^1\phi = h_1 {}^1\hat{\phi}^1 + h_2 {}^1\hat{\phi}^2 + h_3 {}^1\hat{\phi}^3 \quad (2.120)$$

จากกฎของอนุพันธ์ลูกโซ่สามารถเขียนอนุพันธ์ของปริมาณใดๆ ได้ดังนี้

$$\frac{\partial^0\phi}{\partial r} = \frac{\partial^0\phi}{\partial^1x_1} \frac{\partial^1x_1}{\partial r} + \frac{\partial^0\phi}{\partial^1x_2} \frac{\partial^1x_2}{\partial r} \quad (2.121)$$

$$\frac{\partial^0\phi}{\partial s} = \frac{\partial^0\phi}{\partial^1x_1} \frac{\partial^1x_1}{\partial s} + \frac{\partial^0\phi}{\partial^1x_2} \frac{\partial^1x_2}{\partial s} \quad (2.122)$$

สมการข้างต้นสามารถเขียนในรูปเมตริกซ์ได้ดังนี้

$$\begin{Bmatrix} \frac{\partial}{\partial r} \\ \frac{\partial}{\partial s} \end{Bmatrix} {}^0\phi = \mathbf{J} \begin{Bmatrix} \frac{\partial}{\partial^1x_1} \\ \frac{\partial}{\partial^1x_2} \end{Bmatrix} {}^0\phi \quad (2.123)$$

โดยที่ $\mathbf{J}$ แทนเมตริกซ์จาโคเบียนซึ่งคำนวณได้จากสมการ

$$\mathbf{J} = \begin{bmatrix} \sum_{i=1}^3 \frac{\partial h_i}{\partial r} \hat{x}_i^1 & \sum_{i=1}^3 \frac{\partial h_i}{\partial r} \hat{x}_i^2 \\ \sum_{i=1}^3 \frac{\partial h_i}{\partial s} \hat{x}_i^1 & \sum_{i=1}^3 \frac{\partial h_i}{\partial s} \hat{x}_i^2 \end{bmatrix} \quad (2.124)$$

โดยที่ $\hat{x}_i^1$ และ $\hat{x}_i^2$ แทนพิกัดของจุดต่อ i ในทิศทาง x_1 และ x_2 ตามลำดับ อนุพันธ์อันดับที่หนึ่งเทียบกับพิกัดใดๆ แสดงได้ดังนี้

$$\begin{Bmatrix} \frac{\partial}{\partial^1x_1} \\ \frac{\partial}{\partial^1x_2} \end{Bmatrix} {}^0\phi = \mathbf{J}^{-1} \begin{Bmatrix} \frac{\partial}{\partial r} \\ \frac{\partial}{\partial s} \end{Bmatrix} {}^0\phi \quad (2.125)$$

รูปที่ 2.12 ฟังก์ชันประมาณค่าบริเวณจุดต่อของชิ้นส่วนรูปสามเหลี่ยมในพิกัดเริ่มต้นและพิกัดปัจจุบัน

2.5.2 สมการเชิงเส้นของการกระจัด

พิจารณาสมการที่ (2.113) เมื่อมีแรงภายนอกกระทำสามารถเขียนสมการโดยทั่วไปได้ดังนี้

$$\delta W_{ext} = b \int_A (\mathbf{F} \cdot \mathbf{S}) : \delta \mathbf{F} dA \quad (2.126)$$

โดยที่ W_{ext} แทนงานเสมือนภายนอกดังแสดงในสมการที่ (2.49)

การแก้สมการที่ (2.126) เพื่อหาค่าต่างๆของโครงแบบ $C_{t+\Delta t}$ ที่เวลา $t + \Delta t$ ต้องอาศัยค่าที่ทราบจากโครงแบบที่เวลา $0, \Delta t, 2\Delta t, \dots, t$ โดยทั่วไปวิธีการพิจารณาสมการเชิงเส้นของการกระจัดเพื่อแก้ปัญหาสมการที่ (2.126) แบ่งออกได้เป็นสองวิธีได้แก่ 1) วิธีลากรองจ์รวม (total Lagrangian) และ 2) วิธีลากรองจ์ปรับ (updated Lagrangian) โดยวิธีแรกพิจารณาตัวแปรทางสถิติศาสตร์และจลนศาสตร์อ้างอิงจากโครงแบบเริ่มต้น C_0 ส่วนวิธีที่สองพิจารณาตัวแปรทางสถิติศาสตร์และจลนศาสตร์อ้างอิงจากโครงแบบปัจจุบัน C , งานวิจัยนี้เลือกใช้วิธีลากรองจ์รวมเนื่องจากคุณสมบัติวัสดุที่พิจารณาเป็นแบบมีทิศทาง การอ้างอิงโครงแบบเริ่มต้นก่อนเกิดการเสียรูปจึงเหมาะสมกว่าการอ้างอิงโครงแบบปัจจุบันภายหลังการเสียรูปเนื่องจากสามารถระบุทิศทางแน่นอนของเส้นถักวัสดุในโครงแบบเริ่มต้น

สมการที่ (2.126) สามารถอธิบายในรูปลากรองจ์รวมโดยอาศัยสัญกรณ์ดัชนี ได้ดังสมการ

$$b \int_A {}^{t+\Delta t} S_{ij} \delta {}^{t+\Delta t} \varepsilon_{ij} dA = \delta {}^{t+\Delta t} W_{ext} \quad (2.127)$$

โดยที่ ${}^{t+\Delta t} \varepsilon = \frac{1}{2} ({}^{t+\Delta t} \mathbf{F}^T {}^{t+\Delta t} \mathbf{F} - \mathbf{I})$ และ $\delta {}^{t+\Delta t} \varepsilon = {}^{t+\Delta t} \mathbf{F}^T \delta {}^{t+\Delta t} \mathbf{F}$

หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ชอฟลำดับที่สอง ${}^{t+\Delta t} S_{ij}$ และความเครียดกรีน-ลากรองจ์ ${}^{t+\Delta t} \varepsilon_{ij}$ สามารถแยกส่วนได้ในรูปสมการ

$${}^{t+\Delta t} S_{ij} = {}'_0 S_{ij} + {}_0 S_{ij} \quad (2.128)$$

$$\delta {}^{t+\Delta t} \varepsilon_{ij} = \delta {}'_0 \varepsilon_{ij} + \delta {}_0 \varepsilon_{ij} \quad (2.129)$$

โดยที่ $'_0 S_{ij}$ แทนหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ชอฟลำดับที่สองส่วนปัจจุบัน; $_0 S_{ij}$ แทนหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ชอฟลำดับที่สองส่วนเพิ่ม; $\delta {}'_0 \varepsilon_{ij}$ แทนความเครียดกรีน-ลากรองจ์เสมือนส่วนปัจจุบัน และ $\delta {}_0 \varepsilon_{ij}$ แทนความเครียดกรีน-ลากรองจ์เสมือนส่วนเพิ่ม

เมื่อพิจารณาการแปรผันรอบเวลา $t + \Delta t$ จะได้ว่า $\delta {}'_0 \varepsilon_{ij} = 0$ และสมการที่ (2.129) ลดรูปดังสมการ

$$\delta {}^{t+\Delta t} \varepsilon_{ij} = \delta {}_0 \varepsilon_{ij} = \delta {}_0 e_{ij} + \delta {}_0 \eta_{ij} \quad (2.130)$$

โดยที่ $\delta {}_0 e_{ij}$ แทนความเครียดกรีน-ลากรองจ์เสมือนส่วนเพิ่มเชิงเส้นหรือความเครียดเชิงวิศวกรรมเสมือน และ $\delta {}_0 \eta_{ij}$ แทนความเครียดกรีน-ลากรองจ์เสมือนส่วนเพิ่มไม่เชิงเส้น

เมื่อแทนสมการที่ (2.128) และ (2.130) ลงในสมการที่ (2.127) จะสามารถเขียนสมการในรูปแยกส่วนส่วนเพิ่มดังนี้

$$b \int_A S_{ij} \delta_0 \varepsilon_{ij} dA + b \int_A {}^t S_{ij} \delta_0 e_{ij} dA + b \int_A {}^t S_{ij} \delta_0 \eta_{ij} dA = \delta^{t+\Delta} W_{ext} \quad (2.131)$$

เมื่อพิจารณาพจน์ซ้ายมือของสมการที่ (2.131) พบว่าพจน์ที่สองสามารถระบุค่าได้ และพจน์ที่สามสามารถเขียนในรูปการกระจัดเชิงเส้น ในขณะที่พจน์แรกสามารถประมาณค่าให้อยู่ในรูปเชิงเส้นโดยอนุกรมเทเลอร์ดังนี้

$$b \int_A S_{ij} \delta_0 \varepsilon_{ij} dA = b \int_A \left(\frac{\partial_0' S_{ij}}{\partial_0' \varepsilon_{kl}} \Big|_t ({}_0 e_{kl} + {}_0 \eta_{kl}) + \text{higher order terms} \right) (\delta_0 e_{ij} + \delta_0 \eta_{ij}) dA \quad (2.132)$$

เมื่อไม่พิจารณาพจน์ไม่เชิงเส้นและพจน์อันดับสูงสามารถเขียนสมการที่ (2.132) ใหม่ในรูป

$$b \int_A S_{ij} \delta_0 \varepsilon_{ij} dA \approx b \int_A C_{ijkl} {}_0 e_{kl} \delta_0 e_{ij} dA \quad (2.133)$$

โดยที่ ${}_0 C_{ijkl} = \frac{\partial_0' S_{ij}}{\partial_0' \varepsilon_{kl}} \Big|_t$ แทนเทนเซอร์หน่วยแรง-ความเค้นดัดที่เวลา t

และสามารถเขียนสมการเชิงเส้นของการกระจัดได้ดังนี้

$$b \int_A C_{ijkl} {}_0 e_{kl} \delta_0 e_{ij} dA + b \int_A {}^t S_{ij} \delta_0 \eta_{ij} dA = \delta^{t+\Delta} W_{ext} - b \int_A {}^t S_{ij} \delta_0 e_{ij} dA \quad (2.134)$$

2.5.3 เมตริกซ์สติฟเนสของชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยม

พิจารณาสมการที่ (2.134) สามารถเขียนในรูปเมตริกซ์ทางสถิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$({}_0' \mathbf{K}_l + {}_0' \mathbf{K}_m) \mathbf{U} = {}^{t+\Delta} \mathbf{R} - {}_0' \mathbf{F} \quad (2.135)$$

โดยที่ ${}_0' \mathbf{K}_l$ แทนเมตริกซ์สติฟเนสสัมพัทธ์เชิงเส้น ณ เวลา t ; ${}_0' \mathbf{K}_m$ แทนเมตริกซ์สติฟเนสสัมพัทธ์ไม่เชิงเส้น ณ เวลา t ; $\mathbf{U}$ แทนเวกเตอร์การกระจัดส่วนเพิ่ม; ${}^{t+\Delta} \mathbf{R}$ แทนเวกเตอร์แรงกระทำที่จุดต่อภายนอก ณ เวลา $t + \Delta t$ และ ${}_0' \mathbf{F}$ แทนเวกเตอร์แรงกระทำเทียบเท่าที่จุดต่อที่เกิดจากหน่วยแรงในชิ้นส่วนย่อย ณ เวลา t

เมตริกซ์และเวกเตอร์ในสมการที่ (2.135) สามารถเขียนในรูปของเมตริกซ์ความเค้น-การกระจัดได้ดังนี้

$${}_0' \mathbf{K}_l = b \int_A {}^t \mathbf{B}_l^T {}_0' \mathbf{C}_0' \mathbf{B}_l dA \quad (2.136)$$

$${}_0' \mathbf{K}_m = b \int_A {}^t \mathbf{B}_m^T {}_0' \mathbf{S}_0' \mathbf{B}_m dA \quad (2.137)$$

$${}_0' \mathbf{F} = b \int_A {}^t \mathbf{B}_l^T {}_0' \mathbf{s} dA \quad (2.138)$$

โดยที่ ${}^0\mathbf{B}_i$ แทนเมตริกซ์ความเครียด-การกระจัดเชิงเส้น ณ เวลา t ; ${}^0\mathbf{B}_{ii}$ แทนเมตริกซ์ความเครียด-การกระจัดไม่เชิงเส้น ณ เวลา t ; ${}^0\mathbf{S}$ แทนเมตริกซ์หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สอง ณ เวลา t และ ${}^0\mathbf{s}$ แทนเวกเตอร์หน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สอง

เมตริกซ์ความเครียด-การกระจัดเชิงเส้น ${}^0\mathbf{B}_i$ สามารถเขียนในรูปอนุพันธ์ของฟังก์ชันประมาณค่าได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 {}^0\mathbf{B}_i = & \begin{bmatrix} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 \\ 0 & \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & 0 \\ \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & 0 \end{bmatrix} \\
 + & \begin{bmatrix} \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & & & & \\ \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & & & & \dots \\ \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & & & & \\ & \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & & & \\ \dots & \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & & & \dots \\ & \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & & & \\ \dots & \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & & & \\ & \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_1}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_2}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & & \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_1} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} + \frac{\partial^0 u_3}{\partial^0 x_2} \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & & & \end{bmatrix} \quad (2.139)
 \end{aligned}$$

โดยที่ h_i แทนฟังก์ชันประมาณค่าตามสมการที่ (2.118); $\frac{\partial}{\partial^0 x_i}$ แทนอนุพันธ์เทียบกับพิกัด ${}^0 x_i$ ที่โครง

แบบเริ่มต้นดังสมการที่ (2.125); และ ${}^0 u_1$, ${}^0 u_2$ และ ${}^0 u_3$ แทนการกระจัดโดยประมาณที่เวลาปัจจุบัน

โดยอาศัยฟังก์ชันประมาณค่าในสมการที่ (2.120) เมื่อ $i = 1, 2, 3$ และสามารถเขียนเมตริกซ์ความเครียด-

การกระจัดไม่เชิงเส้น ${}^0\mathbf{B}_{ii}$ ในรูป

$${}'_0\mathbf{B}_{nl} = \begin{bmatrix} \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 \\ \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 \\ 0 & \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} & 0 \\ 0 & \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} & 0 \\ 0 & 0 & \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_1} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_1} \\ 0 & 0 & \frac{\partial h_1}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_2}{\partial^0 x_2} & 0 & 0 & \frac{\partial h_3}{\partial^0 x_2} \end{bmatrix} \quad (2.140)$$

เมตริกซ์และเวกเตอร์หน่วยแรงไฟฟ้าเคอร์ซอร์ฟลำดับที่สองสามารถเขียนในรูปสมการ

$${}'_0\mathbf{S} = \begin{bmatrix} {}'_0S_{11} & {}'_0S_{12} & 0 & 0 & 0 & 0 \\ {}'_0S_{12} & {}'_0S_{22} & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & {}'_0S_{11} & {}'_0S_{12} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & {}'_0S_{12} & {}'_0S_{22} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & {}'_0S_{11} & {}'_0S_{12} \\ 0 & 0 & 0 & 0 & {}'_0S_{12} & {}'_0S_{22} \end{bmatrix} \quad (2.141)$$

$${}'_0\mathbf{s} = \begin{bmatrix} {}'_0S_{11} \\ {}'_0S_{22} \\ {}'_0S_{12} \end{bmatrix} \quad (2.142)$$

โดยที่ ${}'_0S_{ij}$ แทนหน่วยแรงไฟฟ้าเคอร์ซอร์ฟลำดับที่สองซึ่งคำนวณจากคุณสมบัติของวัสดุและความเครียดตามสมการที่ (2.70) หรือ (2.81) เมื่อ $i = 1, 2$ และ $j = 1, 2$

2.5.4 เมตริกซ์แปลงพิกัด

งานวิจัยนี้อาศัยเมตริกซ์แปลงพิกัด 2 รูปแบบได้แก่ เมตริกซ์แปลงพิกัดเฉพาะที่ของชิ้นส่วนย่อยและเมตริกซ์แปลงพิกัดวัสดุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พิจารณาเวกเตอร์ $\mathbf{v}_{12}$ จากตำแหน่งจุดต่อ 1 ไปยังจุดต่อ 2 ของชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยมดังแสดงในรูปที่ 2.13 (ก) โดยกำหนดให้พิกัดเฉพาะที่ $\mathbf{x}_1$ ของชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยมสามารถคำนวณตามสมการ

$$\mathbf{x}_1 = \frac{\mathbf{v}_{12}}{\|\mathbf{v}_{12}\|} = \begin{Bmatrix} \cos \alpha_1 \\ \cos \beta_1 \\ \cos \gamma_1 \end{Bmatrix} \quad (2.143)$$

โดยที่ $\cos \alpha_1$, $\cos \beta_1$ และ $\cos \gamma_1$ แทนโคไซน์ทิศทางของ $\mathbf{x}_1$ เทียบกับพิกัดทั่วไป X_1 , X_2 และ X_3 ตามลำดับ ดังแสดงในรูปที่ 2.13 (ข) จากรูปที่ 2.12 (ก) พิจารณาเวกเตอร์ $\mathbf{v}_{13}$ จากตำแหน่งจุดต่อ 1 ไปยังจุดต่อ 3 ของชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยมจะสามารถคำนวณพิกัดเฉพาะที่ $\mathbf{x}_3$ ได้ตามสมการ

$$\mathbf{x}_3 = \frac{\mathbf{v}_{12} \times \mathbf{v}_{13}}{\|\mathbf{v}_{12} \times \mathbf{v}_{13}\|} = \begin{Bmatrix} \cos \alpha_3 \\ \cos \beta_3 \\ \cos \gamma_3 \end{Bmatrix} \quad (2.144)$$

โดยที่ $\cos \alpha_3$, $\cos \beta_3$ และ $\cos \gamma_3$ แทนโคไซน์ทิศทางของ $\mathbf{x}_3$ เทียบกับพิกัดทั่วไป X_1 , X_2 และ X_3 ตามลำดับ และสามารถคำนวณพิกัดเฉพาะที่ $\mathbf{x}_2$ จากสมการ

$$\mathbf{x}_2 = \frac{\mathbf{x}_3 \times \mathbf{x}_1}{\|\mathbf{x}_3 \times \mathbf{x}_1\|} = \begin{Bmatrix} \cos \alpha_2 \\ \cos \beta_2 \\ \cos \gamma_2 \end{Bmatrix} \quad (2.145)$$

โดยที่ $\cos \alpha_2$, $\cos \beta_2$ และ $\cos \gamma_2$ แทนโคไซน์ทิศทางของ $\mathbf{x}_2$ เทียบกับพิกัดทั่วไป X_1 , X_2 และ X_3 ตามลำดับ ความสัมพันธ์ระหว่างพิกัดเฉพาะที่ (x_1, x_2, x_3) และแกนพิกัดทั่วไป (X_1, X_2, X_3) สามารถเขียนในรูปสมการ

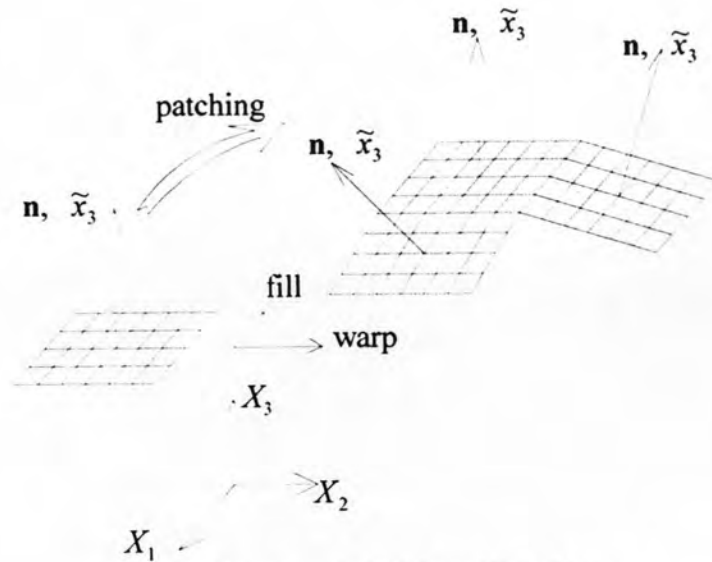
$$\begin{Bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos \alpha_1 & \cos \beta_1 & \cos \gamma_1 \\ \cos \alpha_2 & \cos \beta_2 & \cos \gamma_2 \\ \cos \alpha_3 & \cos \beta_3 & \cos \gamma_3 \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} X_1 \\ X_2 \\ X_3 \end{Bmatrix} \quad (2.146)$$

โดยที่ $\cos \alpha_i$, $\cos \beta_i$ และ $\cos \gamma_i$ แทนค่าโคไซน์ทิศทางตามสมการที่ (2.144) – (2.146) เมื่อ $i = 1, 2, 3$

เมตริกซ์แปลงพิกัดวัสดุแตกต่างจากเมตริกซ์แปลงพิกัดเฉพาะที่ของชิ้นส่วนย่อยเนื่องจากพิกัดวัสดุ $\tilde{\mathbf{x}}_3$ แสดงทิศทางตั้งฉากกับระนาบพื้นผิวดังแสดงในรูปที่ 2.14 เมื่อ $\mathbf{n}$ แทนเวกเตอร์หนึ่งหน่วยตั้งฉากกับระนาบพื้นผิว เมตริกซ์แปลงพิกัดวัสดุในระนาบพื้นผิวมีค่าคงที่ตลอดการคำนวณเนื่องจากการวิเคราะห์โดยวิธีลากรองจ์รวม ซึ่งทิศทางคุณสมบัติวัสดุถูกอ้างอิงจากโครงแบบเริ่มต้น C_0

รูปที่ 2.13 (ก) พิกัดเฉพาะที่ และ (ข) โคไซน์ทิศทางสำหรับชิ้นส่วนย่อยรูปสามเหลี่ยม

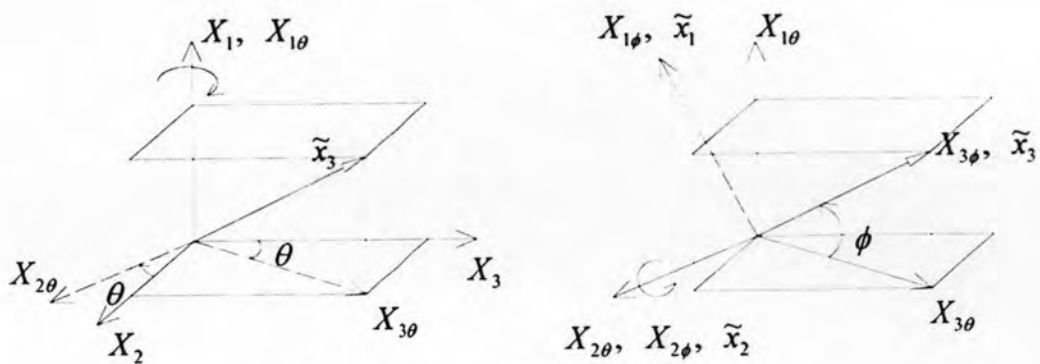
รูปที่ 2.14 ทิศทางของเส้นดักในโครงสร้างเปลือกบาง

ทิศทางของเส้นดักในโครงสร้างสามารถพิจารณาจากทิศทางของเวกเตอร์ตั้งฉาก $\mathbf{n}$ ของระนาบพื้นผิวซึ่งมีทิศเดียวกับพิกัด $\tilde{x}_3$ โดยการหมุนแกน X_3 ไปทับแกน $\tilde{x}_3$ ดังรูปที่ 2.15 เริ่มต้นโดยการฉาย $\tilde{x}_3$ บนระนาบ $X_2 - X_3$ แทนด้วย $X_{3\theta}$ จากนั้นหมุนระนาบ $X_2 - X_3$ รอบ X_1 เป็นมุม θ ตามสมการ

$$\begin{Bmatrix} X_{1\theta} \\ X_{2\theta} \\ X_{3\theta} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos \theta & -\sin \theta \\ 0 & \sin \theta & \cos \theta \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} X_1 \\ X_2 \\ X_3 \end{Bmatrix} \quad (2.147)$$

โดยที่ $\sin \theta = \frac{\cos \beta_3}{\sqrt{(\cos \beta_3)^2 + (\cos \gamma_3)^2}}$ และ $\cos \theta = \frac{\cos \gamma_3}{\sqrt{(\cos \beta_3)^2 + (\cos \gamma_3)^2}}$ เมื่อ $\cos \alpha_3 \cos \beta_3$

และ $\cos \gamma_3$ แทนโคไซน์ทิศทางของ x_3 เทียบกับพิกัดทั่วไป X_1, X_2 และ X_3 ตามลำดับ

รูปที่ 2.15 การหมุนแกนรอบแกน X_1 และ $X_{2\theta}$

หมุนระนาบ $X_{1\theta} - X_{3\theta}$ รอบ $X_{2\theta}$ เป็นมุม ϕ ตามสมการ

$$\begin{Bmatrix} X_{1\phi} \\ X_{2\phi} \\ X_{3\phi} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos\phi & 0 & -\sin\phi \\ 0 & 1 & 0 \\ \sin\phi & 0 & \cos\phi \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} X_{1\theta} \\ X_{2\theta} \\ X_{3\theta} \end{Bmatrix} \quad (2.148)$$

โดยที่ $\sin\phi = \cos\alpha_3$ และ $\cos\phi = \sqrt{(\cos\beta_3)^2 + (\cos\gamma_3)^2}$

ดังนั้นสามารถเขียนสมการแปลงพิกัดวัสดุดังนี้

$$\begin{Bmatrix} \tilde{x}_1 \\ \tilde{x}_2 \\ \tilde{x}_3 \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos\phi & 0 & -\sin\phi \\ 0 & 1 & 0 \\ \sin\phi & 0 & \cos\phi \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos\theta & -\sin\theta \\ 0 & \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} X_1 \\ X_2 \\ X_3 \end{Bmatrix} \quad (2.149)$$

จากสมการที่ (2.146) และสมการที่ (2.149) สามารถเขียนความสัมพันธ์ระหว่างพิกัดวัสดุและพิกัดเฉพาะที่ได้ดังสมการ

$$\begin{Bmatrix} \tilde{x}_1 \\ \tilde{x}_2 \\ \tilde{x}_3 \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos\phi & 0 & -\sin\phi \\ 0 & 1 & 0 \\ \sin\phi & 0 & \cos\phi \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos\theta & -\sin\theta \\ 0 & \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \cos\alpha_1 & \cos\beta_1 & \cos\gamma_1 \\ \cos\alpha_2 & \cos\beta_2 & \cos\gamma_2 \\ \cos\alpha_3 & \cos\beta_3 & \cos\gamma_3 \end{bmatrix}^T \begin{Bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{Bmatrix} \quad (2.150)$$

สมการข้างต้นสามารถเขียนในรูปสัญกรณ์ดัชนีได้ดังนี้

$$\tilde{x}_i = p_{ij} x_j \quad (2.151)$$

โดยที่ p_{ij} แทนผลคูณเมตริกซ์ในสมการที่ (2.150) เมื่อ $i = 1, 2, 3$ และ $j = 1, 2, 3$

สังเกตว่าค่า $p_{13} = p_{23} = p_{31} = p_{32} = 0$ และ $p_{33} = 1$ เนื่องจาก $\tilde{x}_3$ และ x_3 มีทิศทางตั้งฉากกับระนาบพื้นผิว จากสมการที่ (2.151) สามารถคำนวณเมตริกซ์คุณสมบัติวัสดุในพิกัดเฉพาะที่ C_{local}

โดยพิจารณาการแปลงพิกัดความเครียดตามสมการ

$$\begin{bmatrix} \tilde{\epsilon}_{11} & \tilde{\epsilon}_{12} \\ \tilde{\epsilon}_{12} & \tilde{\epsilon}_{22} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} p_{11} & p_{12} \\ p_{12} & p_{22} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \epsilon_{11} & \epsilon_{12} \\ \epsilon_{12} & \epsilon_{22} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} p_{11} & p_{12} \\ p_{12} & p_{22} \end{bmatrix}^T \quad (2.152)$$

โดยที่ $\tilde{\epsilon}_{ij}$ แทนความเครียดในพิกัดวัสดุ; ϵ_{ij} แทนความเครียดในพิกัดเฉพาะที่; และ p_{ij} แทนเมตริกซ์แปลงพิกัดตามสมการที่ (2.151) ในทำนองเดียวกันพิจารณาการแปลงพิกัดหน่วยแรงตามสมการ

$$\begin{bmatrix} S_{11} & S_{12} \\ S_{12} & S_{22} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} p_{11} & p_{12} \\ p_{12} & p_{22} \end{bmatrix}^T \begin{bmatrix} \tilde{S}_{11} & \tilde{S}_{12} \\ \tilde{S}_{12} & \tilde{S}_{22} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} p_{11} & p_{12} \\ p_{12} & p_{22} \end{bmatrix} \quad (2.153)$$

โดยที่ $\tilde{S}_{ij}$ แทนหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สองในพิกัดวัสดุ; S_{ij} แทนหน่วยแรงไพโอลาเคอร์ซอพลำดับที่สองในพิกัดเฉพาะที่; และ p_{ij} แทนเมตริกซ์แปลงพิกัดตามสมการที่ (2.151)

สมการที่ (2.152) และสมการที่ (2.153) สามารถเขียนในรูปเวกเตอร์ของหน่วยแรงและความเครียดได้ดังนี้

$$\begin{Bmatrix} \tilde{\varepsilon}_{11} \\ \tilde{\varepsilon}_{22} \\ \tilde{\varepsilon}_{12} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} (p_{11})^2 & (p_{12})^2 & p_{11}p_{12} \\ (p_{21})^2 & (p_{22})^2 & p_{22}p_{21} \\ 2p_{11}p_{21} & 2p_{22}p_{12} & (p_{12}p_{21} + p_{11}p_{22}) \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} \varepsilon_{11} \\ \varepsilon_{22} \\ 2\varepsilon_{12} \end{Bmatrix} \quad (2.154)$$

$$\begin{Bmatrix} S_{11} \\ S_{22} \\ S_{12} \end{Bmatrix} = \begin{bmatrix} (p_{11})^2 & (p_{21})^2 & 2p_{11}p_{21} \\ (p_{12})^2 & (p_{22})^2 & 2p_{22}p_{12} \\ p_{11}p_{12} & p_{22}p_{21} & (p_{12}p_{21} + p_{11}p_{22}) \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} \tilde{S}_{11} \\ \tilde{S}_{22} \\ \tilde{S}_{12} \end{Bmatrix} \quad (2.155)$$

จากความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงและความเครียด $\tilde{\mathbf{S}} = \tilde{\mathbf{C}}\tilde{\boldsymbol{\varepsilon}}$ สามารถเขียนความสัมพันธ์ของเมตริกซ์คุณสมบัติวัสดุในพิกัดเฉพาะที่ของชิ้นส่วนย่อยได้โดยอาศัยสมการที่ (2.154) และ สมการที่ (2.155) ดังนี้

$$\begin{aligned} \mathbf{C}_{local} &= \begin{bmatrix} (p_{11})^2 & (p_{21})^2 & 2p_{11}p_{21} \\ (p_{12})^2 & (p_{22})^2 & 2p_{22}p_{12} \\ p_{11}p_{12} & p_{22}p_{21} & (p_{12}p_{21} + p_{11}p_{22}) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \tilde{\mathbf{C}} \\ \begin{bmatrix} (p_{11})^2 & (p_{12})^2 & p_{11}p_{12} \\ (p_{21})^2 & (p_{22})^2 & p_{22}p_{21} \\ 2p_{11}p_{21} & 2p_{22}p_{12} & (p_{12}p_{21} + p_{11}p_{22}) \end{bmatrix} \end{bmatrix} \\ &= \mathbf{T}^T \tilde{\mathbf{C}} \mathbf{T} \end{aligned} \quad (2.156)$$

โดยที่ $\mathbf{C}_{local}$ แทนเมตริกซ์คุณสมบัติวัสดุในพิกัดเฉพาะที่ของชิ้นส่วนย่อย และ $\tilde{\mathbf{C}}$ แทนเมตริกซ์คุณสมบัติวัสดุในพิกัดวัสดุ

2.5.5 การแก้ปัญหาระบบสมการไม่เชิงเส้น

การแก้ปัญหาระบบสมการไม่เชิงเส้นในงานวิจัยนี้อาศัยวิธีนิวตัน-ราฟสันโดยอาศัยการคำนวณซ้ำเพื่อแก้ปัญหสมการสมดุลงเชิงเส้นส่วนเพิ่ม ข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าวคือการไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมการลู่เข้าของคำตอบเมื่อเข้าใกล้จุดขีดจำกัด

พิจารณา $\mathbf{U}^*$ แทนเวกเตอร์คำตอบของสมการ

$$\mathbf{f}(\mathbf{U}^*) = \mathbf{0} \quad (2.157)$$

$$\mathbf{f}(\mathbf{U}^*) = {}^{t+\Delta t} \mathbf{R}(\mathbf{U}^*) - {}^{t+\Delta t} \mathbf{F}(\mathbf{U}^*) \quad (2.158)$$

โดยที่ ${}^{t+\Delta t} \mathbf{R}$ แทนเวกเตอร์แรงกระทำภายนอก ณ เวลา $t + \Delta t$; และ ${}^{t+\Delta t} \mathbf{F}$ แทนเวกเตอร์แรงภายในของระบบโครงสร้าง ณ เวลา $t + \Delta t$

พิจารณาการขยายอนุกรมเทเลอร์ในสองอันดับแรก

$$\mathbf{f}(\mathbf{U}^*) = \mathbf{f}({}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(i-1)}) + \left[\frac{\partial \mathbf{f}}{\partial \mathbf{U}} \right]_{\mathbf{U}=\mathbf{U}^{(i-1)}} (\mathbf{U}^* - {}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(i-1)}) + \text{higher order terms} \quad (2.159)$$

เมื่อพิจารณาให้แรงกระทำภายนอกไม่ขึ้นกับการกระจัด และแทนสมการที่ (2.158) ลงในสมการที่ (2.159) โดยไม่คิดพจน์อันดับสูงจะได้

$$\left[\frac{\partial \mathbf{F}}{\partial \mathbf{U}} \right]_{t+\Delta t, \mathbf{U}^{(i-1)}} (\mathbf{U}^* - {}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(i-1)}) = {}^{t+\Delta t} \mathbf{R} - {}^{t+\Delta t} \mathbf{F}^{(i-1)} \quad (2.160)$$

หรือเขียนในรูปสมการ

$${}^{t+\Delta t} \mathbf{K}^{(i-1)} \Delta \mathbf{U}^{(i)} = {}^{t+\Delta t} \mathbf{R} - {}^{t+\Delta t} \mathbf{F}^{(i-1)} \quad (2.161)$$

โดยที่ ${}^{t+\Delta t} \mathbf{K}^{(i-1)}$ แทนเมตริกซ์สติฟเนสสัมผัสปัจจุบันซึ่งนิยามตามสมการ

$${}^{t+\Delta t} \mathbf{K}^{(i-1)} = \left[\frac{\partial \mathbf{F}}{\partial \mathbf{U}} \right]_{t+\Delta t, \mathbf{U}^{(i-1)}} \quad (2.162)$$

และ $\Delta \mathbf{U}^{(i)}$ แทนเวกเตอร์การกระจัดส่วนเพิ่มซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการ

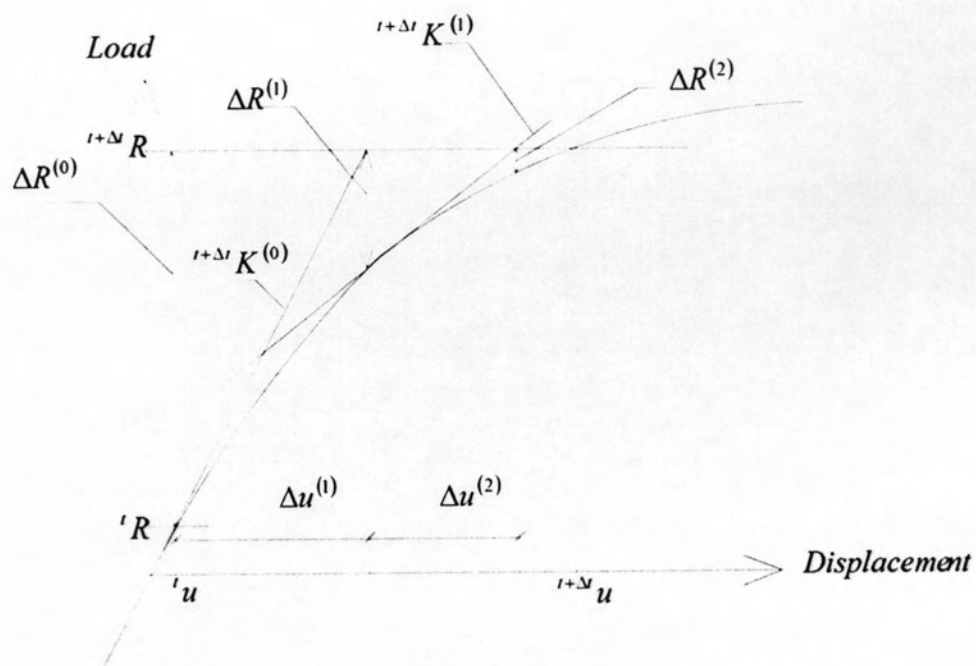
$${}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(i)} = \Delta \mathbf{U}^i + {}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(i-1)} \quad (2.163)$$

เมื่อกำหนดค่าเริ่มต้น ${}^{t+\Delta t} \mathbf{K}^{(0)} = {}^t \mathbf{K}$, ${}^{t+\Delta t} \mathbf{F}^{(0)} = {}^t \mathbf{F}$; และ ${}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(0)} = {}^t \mathbf{U}$ และทำการคำนวณซ้ำจนกระทั่ง $\Delta \mathbf{U}^{(i)}$ หรือ $\Delta \mathbf{R}^{(i-1)} = {}^{t+\Delta t} \mathbf{R} - {}^{t+\Delta t} \mathbf{F}^{(i-1)}$ มีค่าภายในเกณฑ์ที่กำหนดตามสมการ

$$\frac{\|\Delta \mathbf{U}^{(i)}\|}{\|{}^{t+\Delta t} \mathbf{U}^{(i-1)}\|} \leq tol \quad (2.164)$$

$$\frac{\|\Delta \mathbf{R}^{(i-1)}\|}{\|{}^{t+\Delta t} \mathbf{R}\|} \leq tol \quad (2.165)$$

โดยที่ $\|\ \|$ แทนยูคลีเดียนนอร์ม และ tol แทนค่าความคลาดเคลื่อนซึ่งการศึกษานี้กำหนดค่า 10^{-7} รูปที่ 2.16 แสดงการคำนวณซ้ำด้วยวิธีนิวตัน-ราฟสันสำหรับปัญหาหนึ่งระดับชั้นความเสรี

รูปที่ 2.16 ขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วยวิธีนิวตัน-ราฟสัน